B 21235 E

text 72

československý nezávislý měsíčník • ročník 4 • č. 1 (30)
tschechoslowakische unabhängige zeitschrift • jahrgang 4 • nummer 1 (30)

Heda v. Soos: Portrét

václav holešovský
co nedělat, co dělat

Bronislavu Úlehlovi patří uznání za to, že se v 7. čísle minulého ročníku TEXTu (v úvaze nazvané „Co dělat, co nedělat") znovu pokusil vypořádat se s problémem politické aktivity exilu bez ostýchání a konstruktivně.

Přitom má Úlehlův příspěvek tu přednost, že je formulován sice systematicky, ale zároveň natolik otevřeně, aby se zároveň hodil jako základ diskuse (nikoliv polemiky), která by mohla složité zredukovat na podstatné a ledacos chybně zjednodušeného zkorigovat přihlédnutím k podstatným složitostem. V tomto smyslu tato úvaha navazuje na Úlehlovu.

B. Úlehla došel k dvojímu praktickému závěru: 1. doporučení **drobné aktivity,** která by v této chvíli **směřovala domů,** a 2. výzvy k **akčnímu sjednocení** lidí, kteří svůj politický úkol takto chápou. Předností těchto závěrů je, že jsou postaveny na předpokladu, že **existence vnitřního tlaku v zemi je konstantou situace,** a to bez ohledu na dočasné výkyvy v poměru sil a morálně politickému rozpoložení. V tomto — absolutní souhlas.

Chci se zde však rozšířit v následujících bodech, v duchu kvalifikovaného nesouhlasu: Co může být konkrétní náplní oné drobné aktivity namířené směrem domů? Nebylo by účelnější vidět těžisko našeho úkolu v aktivitě adresované našemu dnešnímu prostředí na Západě? Co by mělo být konkrétní náplní takovéto aktivity? Jak spolu souvisí aktivita adresovaná Západu s úspěchem aktivity směřující domů? A posléze, jaké jsou organizační předpoklady těchto aktivit — akční sjednocení? V jakém smyslu, v jaké formě? Či individuální činnost na vlastní pěst? Či „cesty mohou být rozličné"?

Co přesně „směrem domů"?

Řečeno velmi všeobecně, aktivita směřující domů má napomáhat onomu vnitřnímu tlaku v zemi. Konkrétně nejde o podporu ilegálních organizací jakožto potenciálních jader při nějakém převzetí moci, nebo jakožto strůjců guerilových akcí. Lenin a Che Guevara jsou passé. Jde o emancipaci veškeré společnosti z totalitních forem kontroly. Pomáhat tomuto procesu nejspíše znamená zesilovat uvědomování si tohoto procesu u jeho účastníků, vyzdvihovat historickou perspektivu a dynamiku tohoto procesu, generalizovat dílčí zkušenosti při probíhání tohoto procesu v rozličných rovinách. Je jasné, že umocňovat sociální proces skrze prvek uvědomění není věc hesel a propagandy, (sugesce myšlenkových prefabrikátů), nýbrž informování a stimulace autonomních myšlenkových pochodů. Je tedy jasné, že nástrojem takové aktivity je a zůstane slovo.

Tím je už také otevřen problém, jak slovo dopravit jeho adresátům. Jsou dva hlavní prostředky: rozhlas a tiskoviny, při čemž rozhlas je nesporně ten hlavnější. Přes všechny nedostatky (pomíjivost mluveného slova, rušení, složitost redakční situace apod.), rozhlas má nedostižitelnou přednost v jednoduchosti, rozsahu a poměrně bezpečné distribuci. „Drobná aktivita směřující domů" tedy znamená přispívat k dělání dobrého zahraničního rozhlasu. (Což se může ovšem dít i nepřímo formou dobrých exilových časopisů, konferencí, atd., pokud je o nich dobře a soustavně referováno v zahraničním rozhlase.)

Pašování exilových tiskovin do Československa považují v této souvislosti za marginální, i když ne nedůležitou formu.

Tím jsem, doufám, dostatečně specifikoval náplň (tak zřejmou) oné aktivity, kterou B. Úlehla ponechal nevysloveny, a mohu se obrátit k hlavní části svého argumentu. Jsem skálopevně přesvědčen, že možnost efektivní práce směřující domů je závislá na určitém vývoji mezinárodní situace a politického postoje Západu.

(pokračování na str. 3)

jiří grossmann
závidím

zemřel 5. 12. 1971 v praze

Kdybys byl králem a mohl mi dát
Jen jakoby darem svoji zem či stát
Když koupíš mi zámek a ze zlata štít
A sbírku všech známek já nebudu chtít
Vždyť já chci jen žít jak žít se má
A o nic víc
Je to jen má touha šílená
A té chci říct:

Závidím řekám, vidím je téct
závidím chlebům, cítím je péct
Závidím ohňům voňavý dým
Závidím růžím a nepochodím
Závidím včelám medový ráj
Závidím dubnu, že přivádí máj

Modrému mráčku volnost závidím
A to je věc zlá
Studentu v sáčku lásku závidím
A to je věc zlá

Závidím cestám že mohou vést
Závidím stromům okolo cest
Závidím loukám srpnový žár
Závidím horám potoků pár
Závidím houslím stříbrný hlas
Závidím mořím prostor a čas

Modrému mráčku volnost závidím
A to je věc zlá
Studentu v sáčku lásku závidím
A to je věc zlá

Závidím řekám
Závidím jim
Závidím cestám
Závidím jim
Závidím horám
Závidím jim
Závidím mořím
Závidím jim

Vstupujeme do čtvrtého roku naší existence s vědomím chyb, kterých jsme se dopustili, se zkušenostmi, které nám přinesly uplynulé tři ročníky i s tím, že od chvíle, kdy jsme v roce 1969 vydali nulté číslo, se v mnohém změnil svět, ve kterém jsme se rozhodli žít. Ne vždy se změnil jen v náš prospěch. Nezměnila se však naše zásada — chceme dělat skutečně dobré, nezávislé noviny, otevřené všem rozumným názorům, objektivní, ale ne objektivistické, noviny vycházející z předpokladu, že každý člověk tohoto světa musí mít právo vyslovit svůj názor, i když s ním třeba většina naprosto nesouhlasí. Víme, že se nelíbíme všem a upřímně řečeno, ani toho nelitujeme. Nechceme se ztotožňovat s těmi, kteří za jediný program jakékoliv činnosti pokládají nenávist.

Poučeni zejména léty, které jsme prožili v Československu víme, že nenávist plodí jen další nenávist. Nechceme být smířlivými, ale také ne zaslepenými. Chceme věřit, a o to usilovat, že spojit by se měli rozumní a myslící lidé tohoto světa proti hlupákům, ať již se kryjí jakoukoliv politickou legitimací, či verbálně vyznávají sebedemokratičtější názory. Neboť hlupák opouští platformu demokracie vždy, když mu ten chytrý začne předkládat argumenty. Mýlit se samozřejmě může každý, my také. Tragédie začíná tehdy, když kdokoliv své omyly povyšuje na jedinou pravdu a začíná je prosazovat mocí a násilím, byť by se ztělesňovaly v hořké slině. Jsme toho názoru, že nestačí bojovat jen proti, ať již komunistům nebo fašistům, neboť činy lidí bývají často jen produkty systému. Chceme, byť svou velice skrovnou měrou, přispívat k tomu, abychom jednou mohli žít v demokratickém světě, ve kterém lidé mohou vždy zůstat lidmi. **TEXT 72**

rio preisner
k situaci české inteligence

Od konce 19. století lze i ve struktuře české inteligence pozorovat onen hluboký rozpor, v lecčems připomínající historickou rozpolcenost náboženských front, která — na pozadí permanentního zrevolučňování — už od 15. století rozrušuje evropské národy **zevnitř.** Na rozdíl od Francie, klasické země „dvou znepřátelených národů", nelze však v Čechách mluvit o vyváženosti protikladných světonázorových křídel. Jakobínské křídlo v Čechách zejména od roku 1918 nepoměrně zmohutnělo a bylo politicky mnohem virulentnější než křídlo konzervativní. Konzervativní usouvztažnění politického myšlení s demytologizovanou historickou skutečností zastupovaly jen výjimečné osobnosti (T. G. Masaryk patřil k těmto osamělým), jejichž tragicky inzulární existence tvoří v mnohém analogii k neméně tragickému údělu představitelů erasmiánského humanismu usilujícího o smírná řešení — v českém případě mezi Prahou a Vídní, mezi Čechy a Němci v Čechách, mezi Čechy a Slováky apod.

Historie českého konzervatismu nebyla dosud napsána, ačkoliv právě on byl tvůrcem a zastáncem federativní politiky, která se sice neuskutečnila, ale nicméně vyjadřovala to, co lze snad nazvat klasickou českou politickou koncepcí, jejíž ztroskotání poznamenalo katastrofálně nejen české země, ale i politickou situaci celé střední Evropy. Jestliže lze jakobínskému křídlu české inteligence vytknout, že ve jménu jakobínské demokracie, tj. fiktivní vlády ideologicky inspirovaného lidu, připravovala nástup totalitarismu (s nímž pak ochotně kolaborovala), lze konzervativnímu křídlu (s výhradami) předhazovat, že proti dezintegraci dějinného povědomí v Čechách nebylo s to vytýčit přitažlivý a přesvědčivý politický program, tím méně jej prosadit. V této úvaze se však chceme soustředit pouze na křídlo jakobínské, jehož rozporná, a historická ideologie v srpnu 1968 dosáhla nulového bodu, v němž se zřejmě nadobro uzavřela její mýticky kruhová dráha.

Na rozdíl od sousedních lidových demokracií nebyl totalitární systém do ČSR importován zvenčí, nýbrž systematicky budován zevnitř, za vydatného přispění české jakobínské inteligence, která pak v totalitárním aparátě obsadila i některé mocenské pozice. Po únoru 1948 stála v čele daleko-sáhlých čistek na universitách, ve vědeckých ústavech, ve školství, přispěla i propagandisticky k postátnění průmyslu a řemesel a k takzvané socializaci venkova a bez vnitřních zábran uvítala stalinské procesy. Jistým „právem" očekávala nyní od totalitárního aparátu uznání nikoli jen v podobě vydatných státních cen, cestovních privilegií, ale i v podobě reálného podílu na výkonné moci. Svou bytostnou tvůrčí sterilitu vyvažovala jakobínská inteligence odjakživa intenzivní touhou po moci. Zde však podcenila principy leninismu, který se nikdy nemohl smířit s tím, že tato inteligence — přes všechnu ideologickou uvědomělost — svými kořeny je přece jen imaginárně (a romanticky) spjata s národem, který sice umělou produkcí mýtů připravila o dějinné povědomí, o smysl pro dějinnou realitu, o schopnost orientovat se na svém sousedství, který nicméně jako **národ** chtěla bez dialektické negace povýšit do sféry totalitarismu. Česká jakobínská inteligence přes všechnu blouznilskou odevzdanost totalitarismu nepochopila podstatu jeho **věcné** dialektiky: totiž princip negace negace, zásadu naprostého a neúprosného zničování (Zernichtung) **všech** — tedy i pokrokových — forem, pokud jsou jakkoli ještě spjaty s duchem národa a lidu. V mýtu husitství a v mýtu Švejka, jimiž česká jakobínská inteligence rozrušila historický instinkt českého člověka a vychovala ho pro ono specifické sepětí blouznilství a věcnosti, jež utváří atmosféru totalitarismu, kolovalo přesto ještě příliš mnoho české krve; zrovna tak i v ideologii panslovanství, onom naruby obráceném schönerianismu utkvívalo ješ-

(pokračování na str. 6)

samizdat

Že v Československu nevychází jen Rudé právo a jiná oficiósní periodika, ale i „samizdatem" vydávané časopisy není už nic mimořádně nového. Těžko se však, nám v zahraničí, dostanou do rukou. Jejich výroba a kolportování ve vlasti je dost riskantním podnikáním, jemuž je třeba vzdát čest.

Podívejme se na ukázku z jednoho z těchto listů, který se nazývá **Fakta, připomínky, události**, má v záhlaví Machiavelliho motto: „Opustíš-li se sám, nepomůže ti nikdo" a sám sebe definuje jako „vydavatelskou samoobsluhu v nákladu, který určují čtenáři podle toho, kolikrát časopis rozmnoží. Časopis připomíná, že „fakta zůstanou fakty, byť se k nim přidalo třeba šestero usnesení a šestero poučení".

V časopise nalezneme, kromě politických rozborů, informací ze zahraničních novin, drobných informací z domova, také rubriku „ze společnosti", v níž se můžeme dočíst např. toto:

Kdo je Miloš Hladík? Nový šéf kontrarozvědky. Mnohaletý aparátník, který byl počátkem 60. let vedoucím ideologického oddělení UV KSČ, pak studoval na Vysoké politické v Moskvě a po návratu, až do dubna 1968 fungoval jako tajemník MV KSČ v Praze. Poté si ho vzal k sobě za pomocníka Alois Indra, pomáhal připravovat vstup vojsk, po srpnu svržení Dubčeka, a nyní po návratu ze speciálního školení v SSSR přišel do Bezpečnosti.

Hladíkova nová funkce je významná z dvojího hlediska. Šéfem nejdůležitější složky StB se stává Indrův osobní tajemník. Navíc příchodem aparátníka, specializovaného na ideologii do čela kontrarozvědky ukazuje, kam se má asi zaměřit činnost „vnitřních bází". Hladík už počátkem 60. let pomáhal odhalovat tzv. jugoslávskou skupinu. Nyní bude mít možnost „odhalovat" s technikou a sledovacím aparátem skupiny mnohem větší, a to nekontrolovaně.

Nalezneme zde i záznam různých, ve vlasti kolujících, parodických popěvků, jako například nový text Písně práce, jehož autoři tvrdí, „že ani oni nemohou zůstat stranou hnutí socialistických závazků" ke čtrnáct a půltému sjezdu KSČ:

1. *Ó zazni zpěve vznešený*
o vládci, který vrozený
přírodou lidu jest.
Co z práce lidu vyplývá,
šlechetný vládce užívá
buď vládci čest! Buď vládci čest!!

2. *Jet vládce otcem pokroku*
s ním armáda otroků
jde slavit vládců sjezd,
jenž práci lidu naděli,
i v sobotu a v neděli,
buď práci čest! Buď práci čest!

3. *Pak doktory a docenty*
sto šesti zvolme procenty
ať vládnou o sto šest
A lid si v práci může pět
o zemském ráji na pohled
kde ztrácí čest! Kde ztrácí čest!

4. *Ó zazni, písni pro vládce*
o lidu, který ovládl se,
však teď ho svrbí pěst.
Když lid chce sít, či orat chce
nepotřebuje poradce —
jen k práci čest! Jen k práci čest!

A na konec ještě ukázku ze zajímavého rozboru „normalizační" situace napsaného autorem, který se kryje pseudonymem G. Moldau:

„Degradovaní intelektuálové vidí, že život jde dál, že „člověk z ulice" sice rádio neposlouchá a denně nadává příděpravní špičce, ale zároveň nemá ani nejmenší zájem revoltovat a měnit skutečnost, neboť jakákoliv politická aktivita mu připadá absurdní. Navíc, dnes do středního věku přichází generace, která politický život ani nikdy nepoznala, a která si ho představuje maximálně jako předvolební boj. Lidé sice nevěří politikům, ale nevidí jinou možnost, než snášet existující stav a pokusit se v něm proplout pro sebe co nejvýhodnějším způsobem.

„Celkově jsme všichni předpokládali více teroru a méně směšnosti a celkově rychlejší postup konsolidace a považovali jsme za absurdní, že by ‚rekatolizace' mohla být prováděna za pomoci stejných ideologických argumentů, neboť jsme se domnívali, že vláda potřebuje získat lidi pro sebe. Předpokládali jsme, že ustoupíme před mocenským tlakem a násilím, nyní ale máme dojem, že jednou z hlavních příčin současné pasivity je únava a hlavně vědomí nereálnosti změny. Nejvíce nás pošk[o]zuje vědomí, že odpor nemá v této mezinárodní situaci žádnou cenu a že hrdinství je směšným anachronismem. Předností, taktičností postupu režimu, který budeme pro zjednodušení třeba nazývat Husákovým, je právě v jeho pamalém a spíše než v násilném, v otupujícím postupu. Kdyby začalo nové vedení postupovat ihned tvrdě a z nacionalních pozic sovětských, začala by se objevovat solidarita (vypěstovaná léty germanizace) a snad i heroismus a určitě by se lidé tak masově vzájemně nedonucovali. Tlak však byl naopak velice pomalý: Husákovi lidé apelovali především na rozum nové české inteligence, její smysl pro realitu a taktizovali s její tradiční loayalitou".

„A tak jednáme dle ‚odkazu otců'. Ti, co vše odvolali, ujišťují dnes své okolí, že za dva až tři roky bude opět členství v KSČ ‚masovou záležitostí', a to tedy tam nesmí zůstat jen lidé průměrní či zcela bezohlední. Existenciální rozhodování, zda vstoupit či nevstoupit do strany prý zmizí a celý proces marasmu, a tím současně i obrody, začne znovu. Zní to cynicky, ale je to nakonec pravda. Vždyť právě tito vždy přizpůsobivší se, ti kteří odvolali a za to získali určité pozice, budou hlavními představiteli všech možných institucí a současně jedinými partnery, na něž se budou obracet i zástupci západních států. Vzpomínám si na výrok jednoho z hlavních organizátorů ‚zdravého jádra' nové komunistické strany: ‚Když někdo, koho jsme ochotni prověřit, to odmítne a bude pak vyhozen z práce, toho není třeba litovat. Když někdo najde na ulici dva tisíce korun a nezvedne je, tak ho přece také nelitujeme,'"

„Nedivme se podobným výrokům, nejsou ojedinělé, neboť i cena, kterou se dnes platí u nás za charakter je neobvyklá, je příliš vysoká a hlavně, neúměrná efektu, který čestné jednání může vyvolat. Ti, kteří se nepřizpůsobili, neodvolali, sice požívají vysokou úctu, a stávají se jakýmisi idoly, ale současně i riskují, že se zcela odepíší z veřejného a vědeckého života, podobně jako se odepsali někteří příslušníci generace, která odcházela z politického života po roce 1948".

„Ve státě, kde je každoročním problémem rozeslat včas lidem účty za telefon se podařilo shromáždit o každém z nás nepředstavitelné množství usvědčujícího politického materiálu. To se podařilo pouze z naivity, strachu a spolupráce každého z nás".

„Vědečtí pracovníci a mezi nimi i politikové, publicisté a historici, nejdříve poslušně napsali seznam svých cest do zahraničí a odevzdali seznamy svých článkových publikací a stranická disciplína a představa o omnipotenci státu, způsobila, že se báli lhát a falšovat. Pečlivě vypisovali stránky časopisů, kde publikovali a za 2 až 3 měsíce trnuli v úžasu, jak informovaní jsou o nich členové prověrkových komisí".

karel nešvera

před sapporo a rotterdamem

V útulném bytě v novostavbě na jednom sídlišti na okraji Düsseldorfu jsem se sešel s manžely Hejmovými. Petra Hejmu znají v Československu příznivci ledního hokeje z dresu pražské Sparty, kde hrál v útoku společně se Svobodou a Volkem. Jeho manželku, Martu, si pamatují přátelé sportu spíše pod dívčím jménem Lužová jako dvojnásobnou mistryni Evropy ve stol. tenisu, a to ve čtyřhře v r. 1966 v Londýně společně s Mikem a z roku 1968 v deblu s Jitkou Karlíkovou. Hejmovi jsou právě uprostřed pro ně velice úspěšné sezóny. Petr jako vedoucí první útočné řady Düsseldorfer EV přivedl své mužstvo k mistrovskému titulu v západoněmecké spolkové lize a Marta Hejma — jak tady v Německu Martě Lužové říkají — získala dva tituly na mezinárodním mistrovství Francie s německými partnery Hendrichsenovou a Schmiedtingerem, stala se mistryní Spolkové republiky v singlu a nedávno přispěla ženskému družstvu Spolkové republiky k jeho překvapivému vítězství nad týmem Čínské lidové republiky.

Nad šálkem dobré české kávy jsem položil Hejmovým několik otázek:

Jak se to vlastně stalo, že jste se ocitly zde v Düsseldorfu?

Petr: Nejprve jsme bydleli v Duisburgu, kde hraje Marta za tabletenisový klub. Ale pak se u nás ukázaly jako nejlepší podmínky v Düsseldorfu. Mluvím o podmínkách sportovních i životních. Düsseldorfer EV je progresivní hokejový klub, který hraje dobrý a technický hokej, poskytuje hráčům dobré podmínky pro trénink a je neustále na vzestupu. Našel jsem zde dobré zaměstnání technického kresliče, které mi umožňuje, abych dále studoval strojařinu, což jsem vlastně začal už v Praze. Tento přechod z praktického zaměstnání na studium byl pro mne výhodnější než přejít rovnou pouze na školu — už z jazykových důvodů.

Marta: Mně se tady také líbí. Už proto, že zde Petr našel dobré prostředí, a také proto, že Düsseldorf je pěkné město, které mi připomíná Prahu tím, že jím protéká Rýn.

Padla zde zmínka o podmínkách k provozování sportu. Oba vaše sporty — hokej i stolní tenis — jsou podle dnešních evropských měřítek sporty amatérskými. Přitom je každému jasné, že špičkový sport nelze provádět jako zábavu ve volném čase. Jak byste srovnal československý a západoněmecký „amatérismus".

Petr: Zde je téměř amatérismus bez uvozovek. Každý z hráčů má zaměstnání anebo studuje. Přitom je zaměstnán doopravdy a ani na škole nemá žádné zvláštní úlevy. To znamená, že tréninky jsou převážně po zaměstnání, a že když se vrátíme pozdě v noci ze zájezdu, nastupují hráči druhý den do zaměstnání. Já osobně jsem měl štěstí, že jsem dostal za šéfa předního funkcionáře klubu, který má porozumění pro mou hokejovou činnost.

Kdybyste hodnotili všeobecnou výkonnost západoněmeckých sportovců ve vašich sportech, jak byste ji srovnali se situací v Československu?

Petr: Československo je hokejová velmoc s dávnou hokejovou tradicí, takže poměr je dán už historickými podmínkami. A tento poměr se hned tak nezmění. Navíc k tomu přistupují současné podmínky a dvojí výklad amatérismu na Východě a Západě, takže vše mluví pro Československo. Na druhé straně nelze přehlédnout, že Němci učinili v posledních létech pro hokej mnoho a že mají úspěch. Předčili již dnes NDR a vypracovali se a udrželi se — i když trochu se štěstím — ve světové extratřídě. Věřím, že se v ní i na mistrovství světa v Praze udrží. Výkonnost domácí ligy v posledních sezónách viditelně stoupá. Hodně pomohlo i zastřešení všech větších stadiónů, takže se dnes celá spolková liga hraje v krytých halách.

Marta: Pro západoněmecký stolní tenis byl určitý přelom šampionát v Japonsku. Od těch dob přibývá úspěchů jak v mezinárodních soutěžích jednotlivců tak družstev, například dvě nedávná vítězství nad favorizovanými Číňankami. Velmi se o to též přičinil nový trenér — bývalý švédský mistr Evropy Alsér, který nám nic neodpustí, a pod jehož vedením stoupá výkonnost předních hráčů.

Hovoříte o úspěchu družstva žen nad Čínskou lidovou republikou. Jenže ve vítězné sestavě Spolkové republiky nebyla žádná rodilá Němka.

Marta: Ano, Diana Schölerová je rodilá Angličanka, Simonová je původem Maďarka, která však žije v západním Německu již deset let a já jsem Češka. Ovšem mezi námi a dalšími ryze německými hráčkami není velký výkonnostní rozdíl. Druhé vítězství Spolkové republiky nad Čínou bylo beze mne. Tehdy jsem nehrála.

Budete moci za Spolkovou republiku startovat i na mistrovství Evropy v Rotterdamu?

Marta: Ano. Mezinárodní kongres při mistrovství v Japonsku pro mne učinil výjimku a mohu startovat za Spolkovou republiku ve všech oficiálních soutěžích.

Hokejová asociace nebyla vůči vám, Petře, tak blahovolná a vy nesmíte hrát za Spolkovou republiku — třebaže máte státní občanství — ani na olympiádě ani na mistrovství světa. Není vám to trochu líto, že nejedete do Sappora?

Petr: Vlastně ne. Tento vrcholný okamžik v životě sportovce — být na olympijských hrách — jsem si prožil v Grenoblu.

Koho tipujete jako vítěze olympijského turnaje a jako mistra světa v Praze?

Petr: Československo.

Co říkáte současnému špatnému umístění Sparty v československé lize?

Petr: Jsem z toho smutný.

A jaké jsou vaše plány do budoucnosti?

Petr: Nepřijde-li nějaké zranění, chtěl bych ještě čtyři, pět let hrát závodně hokej a potom bych chtěl působit po určitou dobu jako ligový trenér. Hlavně však chci dokončit školu a vybudovat si existenci tímto způsobem.

Marta: Mým nejbližším sportovním cílem je Rottordam. Dál ještě nevím. Možná, že potom zanechám aktivní činnosti. Je to příliš namáhavé a trpí tím rodina, zvláště když oba provádíme aktivně špičkový sport. Máme šestnáctiměsíčního syna — Petříka, a to je pro mne to hlavní.

Poděkoval jsem manželům Hejmovým za rozhovor a popřál jim mnoho úspěchů do budoucnosti, jistě i jménem čtenářů Textu.

„Tak jsem prošel několik těch hlášení, Jindřichu, a upřímně řečeno, byl jsem žalostně zklamán úrovní tvé azbuky."

další zatýkání

Do roku 1972 vstoupil Husákův režim v Československu vskutku naprosto osobitým způsobem, který zřejmě nejlépe vypovídá o tom, jak si vládnoucí klika po „vítězných volbách" představuje ono stále proklamované těsné sepjetí s lidem. Počátkem ledna došlo k dalšímu zatýkání. Zopakujme, že již v minulém roce, podle údajů, které přišly z Prahy, byli zatčeni filosof Ladislav Hejdánek, historik Jan Tesař, bývalý poslanec ČNR Rudolf Batěk a několik pracovníků evangelické církve. Ve dnech 27. a 28. listopadu se zatýkalo v Brně. Obětí byl především bývalý člen předsednictva KV KSČ v Brně a známý politolog Jaroslav Šabata i někteří členové jeho rodiny. Zatčen byl rovněž známý studentský funkcionář Jiří Müller. V lednu, podle zpráv ČTK, bylo prý v Československu odhaleno několik ilegálních skupinek a různí se zprávy, které udávají počet zatčených. Některé prameny hovoří o 150 osobách. Mezi zatčenými se uvádějí shodně tři jména. Bývalý rektor Vysoké stranické školy Milan Hübl, žurnalista Karel Kyncl a Luděk Pachman, který se takto dostal do vazby znovu, po poměrně krátké době svobody. Zatýkání jsou především ti, kteří se aktivně podíleli na událostech roku 1968 a dnes jim takzvaná třídní justice klade za vinnu rozšiřování letáků a jinou politickou činnost.

Toto zatýkání svědčí zejména o nejistotě režimu, neboť jak poznamenaly správně i londýnské The Times, kdyby tyto skupinky nenacházely mezi obyvatelstvem ozvěnu, mohl by se dr. Husák soustředit na jiné problémy a přimhouřit oko. Ale jak to vypadá, pronásledují ho stále strašidla roku šedesátého osmého, která chce za každou cenu zlikvidovat. Times také poznamenávají, že toto zatýkání napovídá, že letáková kampaň před volbami měla větší účinek, než jak se o tom dosud hovořilo.

Vyvstává otázka, zda vlastně Gustav Husák má události v Československu plně pod kontrolou. Zatýkání odpovídá slůvkem — ne — neboť přichází evidentně doba, kdy staří stalinisté se chtějí konečně pomstít na lidech roku 1968.

-v-

„A čest práci, soudruhu profesore. Tak koukám, že vám to ‚Pravděpodobné k škodě národa' nevyšlo, co?

václav holešovský

co nedělat, co dělat

(dokončení ze str. 1)

K domovu i k Západu zároveň

Jak spolu souvisí západní postoj a naše možnosti mluvit k domovu, je názorně ilustrováno současnou existenční krisí rozhlasu Svobodná Evropa. Na Západě, a zejména ve Spojených státech je dosti vlivných sil a osob, které si v zoufalém stavu konfúze z postulátu „mírové politiky" vyvozují staronové formy politiky appeasementu, a v tomto rámci pak likvidaci podniků (jako Svobodná Evropa), které jsou s touto politikou v jasném rozporu.

Z toho už plyne, že nám nemůže být lhostejné, kterým směrem se mezinárodní situace vyvine. B. Úlehla roztřídil alternativní mezinárodní konstelace do čtyř možností: A) přesun sil ve prospěch Východu, B) přesun sil ve prospěch Západu, C) rovnováhu sil za doprovodu zmírnění napětí a „disengagement" velmocí z konfliktu (pramenící – dodal bych – z upřímného vzájemného uznání sfér zájmů či nadvlády) a D) rovnováha sil za pokračujícího stavu napětí (pramenícího – dodal bych – z nepotlačitelné tendence Moskvy navodit situaci A*).

Nuže, jak vysvítá z poznámky pod čarou, možnost C) je fiktivní a může se za ní reálně skrývat nejvýše přesun sil ve prospěch Moskvy (A). V každém případě, jakmile Západ začne možnost C) brát vážně jako vodítko své politiky, *vzniká velmi reálné nebezpečí, že vlády znemožní*, anebo nepředstavitelně ztíží onu exilovou aktivitu směřující domů. Tudíž – nemůžeme si dosti dobře dovolit sledovat mezinárodní vývoj jakožto nezávislou proměnnou, na kterou nemáme vliv, anebo již si netroufáme ovlivňovat. C) nám bere půdu pod nohama.

Existuje však jeden komplikující jev, který vytváří dojem, že konstelace, která nejvíce přeje úspěšnému vývoji domácího tlaku, je mezinárodnění „uvolnění". Bylo pozorováno, že spolu s mezinárodním „uvolněním" ztrácí na věrohodnosti téze „imperialistického ohrožení" a může méně a méně sloužit za záminku k udržování klimatu „stavu obležení", čímž se rozšiřují možnosti vnitřního tlaku a slábnou nástroje totalitní kontroly. (Nechci se zde pouštět do pře, zdali tato souvislost není jen zdánlivá. Je možná také opačná souvislost: relativní slabost sovětského bloku, jejímž komponentem je oslabování totalitních aparátů pod vnitřním tlakem, vede Moskvu k tomu, aby nahradila otevřené formy expanse taktikou „uvolňování napětí". Načež může vzniknout sekundární zpětná vazba, která pak bije do očí, že totiž „uvolňování napětí", rozšiřuje prostor domácímu tlaku.) Nepopírám existenci tohoto jevu. Chtěl bych jen poukázat na jeho osudné limity ve fázi, kdy jde o to narůstání vnitřního tlaku „dotáhnout" do státně organizačních a mezinárodně politických důsledků, jak to ukázal rok 1968.

Tyto limity jsou dány jednak spojitostí dynamiky vnitřního tlaku s mezinárodní konstelací, jednak faktem nerovného vývoje zemí sovětského bloku k demokratizaci. Narůstání protitotalitního tlaku v jednotlivých zemích sovětského bloku logicky a samosebou posunuje mezinárodní konstelaci směrem k alternativě B) – přesun sil ve prospěch Západu. Tudíž (z tohoto důvodu, jakož i z jeho korelátu, kterým je úsilí o konservování politické totality) Moskva v momentě, který považuje za kritický, intervenuje, čímž **anuluje positivní efekt** „uvolnění mezinárodního napětí" na demokratizaci dané země. Taková likvidace je umožněna opožďováním antitotalitních procesů v jádře moskevského impéria, jakož i pasivní asistencí Západu, který se cítí vázán základními (byť nevyslovenými) principy politiky „uvolnění", totiž respektování moskevské hegemonie nad státy sovětského bloku. Tak se mocenská konstelace provádějící politiku „uvolnění" ve svých důsledcích obrací proti cílům vnitřního tlaku a proti cílům exilu, který by mu chtěl pomáhat. Máme tedy dvojí pádný důvod nepřát mezinárodnímu vývoji, který se označuje jako „uvolnění"** a nepřijímat jej jako zvnějšku daný fakt. Konec konců i jako exil jsme jedním z faktorů mezinárodní konstelace, kterou v tomto smyslu můžeme ovlivňovat na Západě „zevnitř". Jenom nesmírnost praktických obtíží nás může odradit od konkrétního úsilí, nikoliv slabost pohnutek.

Pokud jde o náplň aktivity adresované Západu, může jí opět být sotva něco jiného, než slovo. Pokud pak se týká náplně slova, nejde o nic menšího, než přispět k formulaci dlouhodobého politického poslání západní společnosti ve světové aréně. A v rámci toho k pochopení vitálního zájmu, který má západní společnost na vítězství protitotalitní revoluce v sovětském impériu. V rozmezí této úvahy není místa k podrobnějšímu rozvedení tohoto tématu. Zcela všeobecně – úkol je ve vytčení spojitosti mezi a) žádoucí rolí Západu při řešení současných problémů lidské rasy, b) žádoucí rolí Západu v mocensko-politickém zápolení států, a c) sociálními a hospodářskými procesy, které probíhají ve společnosti na Východě i Západě. Jde o sepětí nejspecifičtějších situací, sporů, procesů v lokálních podrobnostech s oním postulovaným posláním západní společnosti v jeho všeobecnosti a dlouhodobé dimensi. Což není snadné formulovat, natož sdělit nevnímavému, zmatenému a zabědněnému světu. Neboť, kromě jiných slabin, politická imaginace západní veřejnosti je tak chabá, že se neumí vymanit z myšlení v matných, nediferencovaných a tudíž *falešných alternativách*, jako je „uvolnění" versus „studená válka", „dohoda" versus „nukleární konflikt", atd. Nicméně, hic Rhodus!

Formy akčního sjednocení

Nehledě k omezením času, energie a financí, proč tolik lidí dobré vůle váhá, když jde o přechod z fáze uvažování k fázi organizovaného jednání? Patrně proto, že se obávají fiaska. Pociťují příliš silně risizko, že by jakékoliv akční seskupení a napřežení sil mohlo zabřednout v dojemném zápolení nadlidsky obětavých a přitom sterilních dobrovolníků. Lze se jim – lze se nám – divit? Historie exilu je poseta vraky selhavších pokusů.

Přesto však úkol zůstává (opakuji se) jako výzva a výčitka. Chtěl bych tu zběžně načrtnout konkrétní problematiku „akčního seskupení" (v singuláru i plurálu), v domněnce, že ujasnění této problematiky může pomoci k jejímu řešení. Obecným principem zůstává, že akční seskupení má odpovídat funkci, kterou chce plnit.

Pokud je funkcí slovo adresované domů, má akční seskupení minimum problémů. Přímá produkce sdělení adresovaných domů potřebuje pouze osobní, individuální, navázání na rozhlas. Nepřímá produkce takovýchto sdělení spočívá v jejich publikování v exilových tiskovinách, za účelem a v naději býti citován rozhlasem. Organizační problémy kolem exilových tiskovin nepotřebují zvláštních úvah, poněvadž jsou – při všech obtížích – zvládnutelné a jsou také zvládnuty. Organizační problémy přímé distribuce exilových tiskovin doma jsou věcí ilegální techniky, a tudíž není vhodné se o nich šířit na tomto místě, nehledě k tomu, že se mi zdá tato forma distribuce co do rozsahu a účinku podružnou (viz výše).

Skutečně vážné problémy začínají u forem akčních seskupení, které mají plnit funkci mluvit k západním adresátům. Z úvahy vylučuji možnost oslovovat západní veřejnost jako celek prostřednictvím vlastních sdělovacích prostředků (jako časopisů), produkovaných „akčními skupinami" exilu. K tomu se sotva seženou materiální prostředky a proud příspěvků patřičné kvality, nehledě k tomu, že v konkurenci existujících západních sdělovacích prostředků hlasy exilu musí zaniknout jako kuřecí pípnutí.

Existuje stanovisko, že při oslovování západní veřejnosti jenom ryze osobní a individuální sdělení je efektivní, a to ještě pod podmínkou, že autorita mluvčího je založena na zcela jiné základně (kupříkladu profesionální), nežli je exilová aktivita v užším slova smyslu. Vše, co zavání skupinovým úsilím (i když to není jen cyklostylované), jde do koše. Individuálně umístěný článek v západním časopise, publikovaná kniha, projev či rozhovor v televizi, intervence soukromým rozhovorem s osobností, k níž má jednotlivý exulant přístup – to vše je nesrovnatelně cennější a efektivnější, nežli jakákoliv účelově organizovaná akce.

Toto stanovisko, pokud by bylo výlučně správné, by vyhrazovalo politickou aktivitu vyhraněným osobnostem určitého formátu, které jsou jí schopné.

Existuje varianta předchozího stanoviska, podle něhož je třeba se organizačně integrovat do západních politických skupin, každý podle svého sklonu a vkusu, a uvnitř nich vyvinout iniciativu ve výše nadhozených intencích.

Pokud by jenom takovéto individuálně založené konání mělo smysl, pak bychom si mohli ušetřit další uvažování o akčním sjednocování, které doporučuje B. Úlehla. Pak by to znamenalo, že je snaha po akčním sjednocování pouze mylnou generalizací na základě pozorování, že se politické fungování a skupinová organizovanost často, ba zpravidla, vyskytují zároveň. Nemohu se však zbavit pocitu, že tu pořád ještě zbývají modality užitečných akcí, zaměřených k západní veřejnosti, pro něž je akční seskupení předpokladem a které „sedí" schopným „středním technickým kádrům" exilu, jež z toho či onoho důvodu nemohou fungovat na individuálně osobnostní základně.

Tane mi, kupříkladu, již delší dobu na mysli úzce specializovaný orgán (nejspíše tiskový), který by jako sběrná čočka soustřeďoval vhodné projevy jasnozřivých analytiků světové situace, ve vhodné redakční úpravě, a pak je v koncentrované formě přihrával osobám, na kterých záleží rozhodování o běhu tohoto světa. Smyslem orgánu by bylo – „ovlivňovat vlivné". Nechci se tu rozepisovat o detailech technického provedení. Zmiňuji se o tom jen jako o možném příkladu funkce, která by vyžadovala určitého „akčního seskupení" ve smyslu Úlehlově.

Jiná taková aktivita by mohla spočívat v podněcování „lobbying", to jest osobních intervencí majících za účel usměrnit myšlení členů rozličných zastupitelských sborů (kupř. amerických senátorů a reprezentantů) a členů vládních správ žádoucím směrem. Dnes, kupříkladu, v otázce budoucnosti rozhlasu Svobodná Evropa.

Nakonec v této souvislosti musím zapochybovat o tom, zdali má B. Úlehla pravdu, když tento exil chválí za nezájem o zakládání rozličných „dohod", „společenství" a „reprezentací", jež charakterizuje jako chytání se oblak. Každý ovšem ví, jak je až k nemožnosti svízelné ustavit v exilu co možná do šíře koncipované, co možná inklusivní střešní organizace či orgány. Je-li jejich existence dostatečně žádoucí a potřebná, pak stojí za to vyvinout patřičné úsilí k jejich ustavení. Když mluvíme o oslovování a ovlivňování západní veřejnosti a jejích činitelů, je snad očividné, že by v určitých případech a rovinách nesmírně pomohlo, kdyby se dal slyšet nějaký útvar reprezentující exil jako celek.

Úlehlova skepse, a skepse tolika jiných, pramení z odhadu, že úsilí k ustavení takového střešního útvaru je příliš nákladné ve srovnání s užitkem, který by z něho mohl pojít. Snad je tento odhad správný. Je však možné, že se takové úsilí jeví jako předem marné, poněvadž nebylo dosti dobře koncipováno. (Sám se domnívám, že koncepce naardenského hnutí je dostatečně nosná, aby stálo za to jí „dotáhnout" ve smyslu takové střešní organizace, aktivitou zaměřené na Západ.)

Ani Úlehlově výzvě, ani této úvaze netřeba podkládat, že by chtěly popírat existenci rozličných snah o aktivitu, které už jsou v běhu. Těžko by se však dalo tvrdit, že by dnešní exil už ze sebe byl vydal maximum potenciálu, který v něm je skryt. Mnoho z výše řečeného patří ještě do kategorie „snění za bdění". Což neznamená, že v této kategorii musí nutně zůstat. Sny jsou modelem plánů, plány jsou modelem akcí.

---

* Nemohu si zde odpustit výraz podivení, že B. Úlehla považuje za nejpravděpodobnější alternativu C) v době, kdy tolik znamení nasvědčuje tomu, že se schyluje k situaci A), v nejlepším případě k uchování situace D). Tak jako v analýze vnitropolitické dynamiky je správné počítat s vnitřním tlakem jakožto konstantou, tak v mezinárodně politické analýze je takovou konstantou sklon Moskvy k expansi ruské hegemonie navenek. Čímž alternativa C) padá, leda že slouží jakožto fiktivní možnost, tedy bludička a propagační nástroj, k dosažení alternativy A), což se jí dost daří.

** Mimochodem, kdo analyzuje politickou situaci v kategoriích jako „studená válka", „uvolnění", „détente", „Entspannung", „koexistence", „disengagement", atd., by měl platit za každé takové slovo těžkou pokutu pro intelektuální přečin obfuskace, zamlžování, či ohlupování lidu.

josef jedlička

síla osamělého hlasu

V Kolíně nad Rýnem vyšla péčí československého exilového nakladatelství INDEX studie Andreje Amalrika „Udrží se Sovětský svaz do roku 1984?" Knihu přeložil Vladimír Tosek, zredigoval ji a doslov k ní napsal Adolf Müller a grafickou úpravu sličného kapesního svazku navrhl Jan Kotík.

O Amalrikově práci, která se objevila na Západě ke konci roku 1969, se napsalo patrně mnohonásobně víc stran, než kolik jich celkem útlá knížka sama obsahuje. Připomeňme tedy pouze, že autor, dnes čtyřiatřicetiletý je v této chvíli již podruhé uvězněn. Poprvé byl vypovězen na Sibiř pro „zřetelně protisovětskou" tendenci svých divadelních her. Ještě před tím byl jako student vyloučen z university za svou historickou práci o Normanech na Kyjevské Rusi. Patří k lidem, jejichž jméno se stalo symbolem intelektuálního odporu proti sovětské diktatuře. Poznamenejme také na okraj, že jeho studie o šancích sovětského režimu je jednak jemnou a neúprosnou analýzou ruské mentality, jednak pozoruhodným rozborem světových sil, jak se jeví z hlediska ruského intelektuála.

Český překlad Amalrikovy studie, který následuje po překladech do všech světových jazyků, svědčí o tom, že i osamělý hlas se může rozlehnout po celém světě a stát se účinnou politickou silou, jestliže slova, která pronáší, nesou smysluplnou a osobním svědectvím zaručenou informaci. Stísňující skutečnost, kterou uvádí Amalrik, že se v Sovětském svazu podílelo na veřejných protestech v posledních létech pouhých sedm set třicet osm lidí, se z tohoto hlediska jeví nadějeněji. A méně absurdní nám připadá nepředstavitelné riziko, které tito stateční a neuhrozitelní lidé podstupují.

Kniha vychází právě včas, aby připomněla režimu, který se chystá k politickým procesům proti lidem Amalrikova ražení, že každé jejich slovo a každý jejich postoj budou vážit pro veřejné mínění víc než monotonní propagandistický klapot oficiálních modlicích mlýnků.

gabriel laub

běh nikam

V novinách byla zpráva, že pan Charles Austin z Manchesteru vynalezl pro auta s automatickým řazením zvláštní pedál, jenž nemá žádný jiný účel, než zaměstnávat levou nohu, která ve vozech bez spojky nemá co dělat. Není to nikterak zvlášť významná zpráva, je však pro směr vývoje naší vysoce vyvinuté civilizace symptomatická.

Nejdřív se vynalézá automatické řazení, aby se levá noha zbavila práce, pak se musí honem něco vynalézt, aby se tato noha zase nějak zaměstnala. Nejdřív se zkracuje pracovní doba, pak se namáhavě hledají namáhavé činnosti pro zaplnění volna. Nejdřív se vymýšlejí náboženství, ideologie, hesla a programy, aby zbavily člověka myšlení, pak se vynalézají obrázkové časopisy, televize, filmy a estrády, aby se nezaměstnané hlavy zaměstnaly něčím a nenapadlo je vrátit se k myšlení. Nejdřív se odstraňuje fyzická práce, pak se propaguje masový sport: Místo, aby člověk běžel z města s dopisem, běhá na stadiónu; místo, aby běhal na stadiónu, cvičí běh na nekonečném pásu ve sklepě. Heslo dne zní: „Pryč s účelnou námahou — ať žije námaha bezúčelná!"

Příklad s řidičovou levou nohou sedí přesně: falešný pedál byl nutný, protože lidé prostě nevěděli, co si s tou nohou mají počít. Tak je to i s lidstvem — pokaždé se od něčeho osvobodí, pak neví co má s sebou počít.

Tento pedál nebyl samozřejmě vynalezen jen pro záchranu prestiže levé nohy. Jistě to má i biologické zdůvodnění, protože svaly a nervy odumírají, nejsou-li používány. A automobilisté beztak své nohy příliš málo namáhají. Ovšem i jiné orgány jsou stále méně zaměstnávány. Úřednikovy ruce se nemohou tak rozvíjet jako ruce truhlářovy, že uši vedoucích pracovníků nejsou tak dokonalé jako uši lovců by mohlo být pro lidi dokonce prospěšné, nebýt toho, že je nahrazují uši věrných podřízených; až budou knihy nahrazeny elektronickými zvukovými záznamy, ztratí i oči značnou část práce.

Tento vývoj by mohl mít své dobré stránky — mohl by uvolnit v organismu více sil pro vývoj mozku. Je to ale sporné — atrofie vnějších orgánů povede totiž k atrofii příslušných center v mozku. A nakolik jsou dnes myslící centra využívána, o tom raději pomlčme, je to pole příliš nebezpečné.

Vzrůstající společenská manipulace působí, že lidský mozek se stejně stává přebytečný. Zdá se, že jediné orgány, které mají z civilizace prospěch, jsou orgány pohlavní (nepočítáme-li policejní). Jsou to také orgány, které se nejlépe hodí pro práci naprázdno. Větší intenzita pohlavního života, nebo, lépe řečeno, skutečnost, že se sexu věnuje víc pozornosti, je obrannou reakcí organismu a společnosti. Je to jediná obrana proti funkčnímu omezení pohybových a smyslových orgánů v civilizovaném světě. Proto také je veškerá námaha moralistů marná a jejich boj předem ztracený.

Tyto řádky nemíní být výzvou k návratu k přirozenému způsobu života. Je to jen pokus o důkaz, že technická revoluce je stejná jako všechny jiné revoluce. Dokáže sice člověka od něčeho osvobodit (od těžké fyzické práce) nemůže mu však říci, co má se získanou svobodou dělat, aby mu byla opravdu k něčemu dobrá.

hana ciprisová

potrat

Dvanáct hodin nejíst a nepít, nemyslela jsem si, že to bude tak snadné – bez vody v tom vedru. Šaty a boty a prádlo do kovové skříňky, hodinky a peněženku do zapečetěného sáčku: Abyste byla klidná, vyzvednete si to až večer před odchodem.

Kolik je nás tu na lůžkách za závěsem? Nevidím a nechci vědět. U něho sedí matka, tam naproti snad dokonce dcera. Je to výhoda, mít své blízké u sebe. Výhoda, ale já bych nemohla, jsou situace, na které musím být sama.

– Teď klidně ležte. – Ležím, tečou mi slzy. Po nikom se mi nestýská. Alenka je u bytné a večer se vrátím domů.

Nenávidím se v této situaci, a bojím se, ovšem.

Řekl mi – Neboj se, budeš v dobrých rukou. A doktor: Budete spát.

Co se bude dít, než budu spát? Strašně se bojím, protože to nemá smysl. Je to účelné, ale nenormální, a mně je, jako bych v noci měla budit spícího ze sna, odejít uprostřed milování, otrhávat jabloň v květu, všechno je to odpustitelné, nevinné, jenže úzkostné.

Vnímám až sem strach odvedle. Hlas ještě dětský, ta se bojí hrůzou prvních očkování, bojí se jehly, skalpelu, bojí se krve, bojí se bolesti. Začíná na konci, možná, že to ještě všechno dobře dopadne. Může jí být osmnáct?

Úpí. Kdybych jen věděla, co se se mnou bude dít. Ale je to temná, neznámá situace.

Nebojím se křiku u zubaře a v porodním sále. Vím o co jde.

Neznámé je zlé.

Rub, nebo líc.

Mám, nemám ...

– Zvedni se a odejdi – ale uvědom si, nemáš prakticky kam jít, když to nepodstoupíš. A už si tě předávají – laboratorní zkouška moče, krve. A pásek se jménem máš na ruce.

Záznam o přijetí.

Ještě podpis na reversu (to si nechávaš až nakonec).

Teď jsem na řadě. Veliká báně

Hedo, já bych pro začátek zopakoval některé základní údaje o tobě. Tvoji přátelé v Československu, odkud jsi odešla v roce 1948, tě znají pod dívčím jménem Fuchsová. Poté milníky tvé cesty byly Berlín, Bombay, Sydney, Paříž a nyní žiješ a tvoříš v Grünwaldu, nedaleko Mnichova. Vím, žes chtěla a měla vystavovat v roce 1970 v Praze. Proč, a proč z toho sešlo?

Po mnoha výstavách v cizině, často úspěšných, jsem se těšila na to, že konečně mohu také doma ukázat, co umím a co jsem se za ta léta naučila. Když jsem poprvé jela do Prahy na návštěvu, ještě mě ta myšlenka nenapadla, ale po setkání se starými i novými přáteli-výtvarníky, kterým jsem ukazovala album svých prací, mě oni vlastně přivedli k myšlence vystavovat doma. Ve Svazu výtvarných umělců se mé práce líbily, zejména obrazy inspirované Palachem — to se ovšem psala polovina roku 1969. Vystavovat jsem měla následující rok v květnu a hlavním námětem výstavy měl být Jan Palach. Přirozeně bych vystavovala i jiné práce, abych ukázala i ostatní mé žánry. Těšila jsem se na výstavu, zvláště pro ten měsíc květen, neboť je to měsíc hudby a každý umělec v něm rád vystavuje. Cítila jsem se velice nadšená, zvláště proto, že moji přátelé z kvarteta Hlavního města Prahy mi slíbili, že na otevření zahrají. Bylo by to bývalo moc hezké. Vrátila jsem se do Paříže a začala na přípravě výstavy pracovat, ale, bohužel, k ní už nedošlo. Nejvíce mě mrzí, že jsem v Praze nechala všechna svá alba, katalogy z výstav a celou moji dokumentaci, na mé dopisy nikdo neodpovídá a do dneška mi nikdo nic nevrátil.

Vzhledem k tomu, že námětem tvé výstavy měl být právě Palach, nelze se ani divit, že při pokračující normalizaci se výstava už v roce 1970 nekonala. Ovšem myslím, že je zajímavé, že právě tebe, která nezažila události československého jara, anis nebyla v Praze v době Palachova činu, jeho oběť tolik zaujala i inspirovala.

Pochybuji, že jsem byla jediná. V té době jsem žila v Paříži a tam bylo naopak mnoho francouzských umělců, které Palachův čin inspiroval k veršům, obrazům atd. Pro mě to bylo přirozené, protože jsem se po celá ta léta v cizině cítila vlastně jednou nohou doma a jsem vášnivá vlastenka. Všechny události jsem prožívala s Československem a námět Palach byl přirozeným vyústěním všeho, co bylo pro mě velice mohutné a zážitkové.

Jak ty ses vlastně jako pozorovatelka zvenčí dívala na události roku 1968?

Nikdy jsem se necítila být pozorovatelkou zvenčí. Nejraději bych tam byla rovnýma nohama utíkala. Byla jsem ochotná dělat cokoliv. Nadšení ve mně bylo úžasné a ukrutné snad právě proto, že jsem byla emigrantem, který se vzhledem k situaci nikdy nemohl vrátit domů, a nyní se zdálo, že ta možnost nastane. Tím spíš jsem chtěla bojovat pro to nové a navíc všechny události byly tak typicky české, krásné, čisté, bez násilí a protože sama jsem asi také kus toho všeho, velice mi to imponovalo.

Jseš státním občanstvím Australanka, manželstvím Maďarka. Byla by ses vrátila?

Ano, rozhodně. A musím říci, že Maďarka nejsem a Australanka také ne. Jsem prostě Češka od začátku až do konce, a tím to končí. České události na mne vždycky silně působí. Mám jeden obraz, jmenuje se „Kde končí svět a začíná se", ke kterému, přesto, že vlastně Palacha vůbec nepřipomíná, mě inspirovala deska z Palachova pohřbu. Dodnes si ji hraji, když pracuji na něčem velice silném. Naposled jsem namalovala velký obraz Prahy, vyloženě v doprovodu této desky.

Poznalas prakticky celý svět, Evropu, Indii, Austrálii, to je něco, po čem touží většina umělců a lidí vůbec. Domníváš se, že taková možnost konfrontace s okolním světem je pro výtvarníka nezbytná, že ho může obohacovat, že mu to něco dává?

Rozhodně ho obohatí a ovlivní, ale jenom časově. Že by to bylo něco nutného, to bych neřekla. Naopak. Když jsem se vrátila do Československa, tak jsem se znovu přesvědčila o kvalitě našeho výtvarného umění, viděla jsem překrásné věci a velice jsem se jim obdivovala. A přesto, že Československo bylo léta odříznuto od světa, kumštýři se vyvíjeli právě tak, jako ten, kdo mohl cestovat. Přirozeně jsou umělci, kteří tvrdí, že kvůli svému vývoji musí žít v Paříži. Já myslím, že československý umělec je ve svém výkonném živlu doma. A to se snad nejvíc projevuje v literatuře.

Co tebe, po cestách světem, nejvíce ovlivnilo?

Zapůsobilo na mně jako na umělce velmi málo. Berlín vůbec ne, Indie byla omračující, ale jiným způsobem, vyvolala však ve mně počátek přemýšlivosti a rozhodně mé práce dostaly hlubší smysl. Austrálie měla silný vliv na barvy. Když jsem přišla do Austrálie, tak jsem dlouho vůbec nemohla pracovat. Je tam strašně čistý vzduch, čistá atmosféra, daleko je vidět, všechno září, všechno je oranžové, všechno je žluté, všechno je písek ... Přirozeně jsem se do toho vžila a začala jsem pracovat nejen v úplně jiných barvách, ale následkem toho i v úplně jiných tématech. Barvy byly senzační, bylo to trochu Gauginovské, ale přitom to bylo prázdnější. Práce neměly takové poslání, jako kupříkladu mají v Evropě. Pak jsem se vrátila do Evropy a nastal tentýž problém. Například v Paříži jsem opět dlouho nemohla pracovat, neboť jsem pociťovala naprostý nedostatek barev ...

Říká se přitom, že Paříž je inspirací umělců.

Ano, jistě, dnes to říkám také, ale když jsem tam poprvé přišla ze slunné Austrálie, všechno mi připadalo šedivé, smutné, nejasné, ovlivnilo to moji práci natolik, že jsem poprvé v celé kariéře začala pracovat černobíle, více graficky, než jsem se pomalu zase dostala do barev a dodnes to na mne působí natolik, že téměř z osmdesáti až devadesáti procent maluji v modré, což byla dříve u mne poslední barva na paletě. Modrá pro mne dnes znamená Evropu. Je to jediná barva, s kterou se mohu v Evropě vyjádřit, protože těch

dí, nastudovala jste to všechno dodatečně z knih, everything's O. K. – Vrátný v universitní knihovně. Báječné místo, jsem šťastný. Djilas, Deutscher, Conquest – všechno, co si nosím domů po večerech sám, řádně zaregistrované a orazítkované, a kolega vrátný (šedivý padesátník, tři děti, pořád v dobré náladě), propouští zase mne s vlídným O. K.

Už je deset, za chvíli tudy projde malý David. Projde, odpočítán automatem, jako pětistý pátý čtenář, ale není to správné, automat počítá osobu jako osobu, nerozlišuje, že malý David tu vypomáhá od desíti do dvou, a pak jde na přednášky. Má rád sporty, je zasnouben, a až dosáhne B. A., půjde studovat do New Yorku.

Možná, že si pak koupí kabát, v New Yorku bývají tuhé zimy, jako tady a člověk, který dosáhl B. A. by měl mít na zimu kabát ... – David měl loni jen lehkou bundu pro podzim, teploměr klesal níž a níž, a on – červené ruce (ani rukavice nenosil), a nos ale ne uši (má dlouhé vlasy), a knihy pod paží; a já čekal, kdy konečně přijde zachumlán, cesty zapadaly, autobusy stály v závějích, a umrzlá mlha tkvěla v ulicích, procházel jsem jí cestou ze své temné kukaně deset krát deset stop; možná David jednou nepřijde, zamrzne v ní, ale pak bylo deset, a byl tu, v bundičce pro podzim, krk rozhalen, na řasách jiní.

Studium stojí peníze – musí být náročné mít sedm nadaných dětí!

Co bych si počal se sedmi nadanými dětmi! Dal bych je vystudovat – ovšem. Nebyl bych vrátným, pravděpodobně bych nebyl vrátným, byl bych jako David – ve dvaceti do New Yorku – bez kabátu, ale s titulem B. A. Ve třiceti – všechno by šlo snad těžko, ale přinozeně: kupředu.

Opozdil jsem se, jsem jako David se všemi překážkami před sebou, jen dvakrát tak stár, bez obav, že bych se musel kdy postarat o sedm dětí ...

Tak netázán, nepoháněn, s jistým místem vrátného, jsem pánem sám sobě, poslušen jen každé ráno zvonkové hry budíku, který jediný žije v mé kukani desetkrát deset stop, jediný pohyb, jediný rytmus, kromě mého těžkého dechu.

– Jak jsi se mnou mohla spát? Usínáš dříve, než se přestanu kontrolovat a začínám lapat po dechu? Probouzíš se později? Ano, pozoroval jsem tě, unavenou, spící, něžnou, několikrát jsem tě pozoroval a pak odcházel a nechal tě tmám, sám u okna porostlého břečťanem, kde dřímám bez myšlenky, nastražen proti tvé blízkosti, kdy bys mne mohla objevit nechráněného.

A přece jindy – tolikrát! – otvírám náhle oči, zděšen – „ne!" – ty sedíš nade mnou, díváš se na pelest – diskrétní! – tisknu si pěsti k očím, „ne!" – nevím co ne, co nechci, abys viděla, nemohu vůbec tušit, co všechno je na mně psáno, když spím! Nikdy se nevidíme spící, nikdy mrtví – objekt pro jiného, proto zvěř odchází zdechnout do houštin, což ti to mohu říct!

Tvůj milý je veselý kumpán – jsi dnes pěkná – kdybych tě tak mohl vynést za světlem měsíce, když mi spíš v náruči, a zapomenout na sebe, bez úzkosti, že mě uvidíš.

Seděl jsem u okna porostlého břečťanem, včera a předevčírem, a v noci na dnešek. Růžový budík odtikává mezi druhou a třetí.

Kresba: H. v. Soos

Ty jsi vzdálená a já doufám, že spíš. Ano, doufám, že snad spíš i teď, je sice teprve dopoledne, jedenáct, ale není se čeho bát. Medicína je tu jako dobře prosperující byznys – jako celý tento dehýnký, zautomatizovaný svět, který nezapomněl na soucit: účelná, sterilní, předvídavá, moderní.

Není se čeho bát. Brzy se budou potraty provádět na centrifúze, snadněji, než vytržený zub, než vyoperovaná mandle, když už se stane ten politováníhodný případ, ten nevypočitatelný, nevytoužený, neplánovaný a neodvratný případ početí ...

Je jedenáct a David tudy neprošel. Zapomněl jsem, že má zkoušky – keep your fingers cross – samozřejmě, že bych mu držel palce, kdybych mohl myslet tento týden na Davida, kdybych v noci spal a trávil weekend u vody, v pondělí rozmrzelý větší frekvencí na svém postu, u svých dveří (hezké holky, převážně velmi hezké holky, a hoši s okázale roztřepenými rukávy a dlouhými vlasy, jako David), a v úterý ... Dva dny do výplaty a týden do dovolené ... pro kolegu šedivého padesátníka se třemi dětmi ...

I tři děti na vysoké škole je veliká zátěž. Ale třeba nejsou všechny nadané, jako David a jeho sourozenci. Třeba se vyučí výnosnému řemeslu, a budou brzy brát čtyři dolary na hodinu. Pak pět. A kolega vrátný bude v ještě lepší náladě. Den do výplaty a šest dní do dovolené ... Doma maličko líná a maličko blahobytná žena. Maličko tlustá. Milá a ještě pěkná. Dnes je dům splacen. A trávník před domem posekán.

... nevím, možná, že bych taky zahradničil, jak mohu vědět co by mě těšilo, kdyby střecha nad hlavou byla moje, a maličko líná milá žena vynesla dítě na zahradu do stínu ...

Kdybys to byla ty – unavená po probdělé noci, protože s dětmi je kříž.

Nemohu si představit, že bys to byla ty. Nemohu si tě myslet usazenou v této zemi, sebejistou a nevědomou. Sebe ano, prožil jsem se jako dítě, jako ztracenec, snímsvůj život, sebe možného, sebe mladého, sebe svobodného, sebe na cestách, sebe na počátku. Sním své možnosti, potají, sám, a pak se popírám a vysmívám, protože čas odtéká stále užším, stále divočejším korytem, nekonečný, pořád ještě nekonečný, ale už nezvladatelný. Mohu ještě daleko, ale *nemohu už znovu, a někdy jen tak pluji, kam vede spád. Ale dnes jsem potopen, odepsán, můj čas* se vymkl z proudu, vyschlé rameno, co bez paměti zaroste.

O sobě jsem dokázal snít ve dnech, které se tomuto nepodobaly. Ale ty? Jak ty sama o sobě myslíš, kam až by ses chtěla vrátit, jak a odkud si nasníváš co mohlo být? To nevím. Vím jen, co je. Odrůstající dítě a cizí dům, statečná jen proto, že musíš, nedovedeš pochopit, že jsi vyřazena, že jsi sociální případ, opovržení a politováníhodná cizinka, vdaná, bez manžela, těhotná ...

Život není dar. Řádová sestra, která odmítla asistovat při kyretážích (na titulních stranách novin minulý týden, dnes asi u méně placené práce, v souladu se svým bohem, nevím, na pořadu dne je Trudeau v Moskvě), by obhájila jen právo svých chudých duchem žít a být.

Ale co my, svéprávní, sestro? Počati bez vlastní účasti, proč přikazuje tvůj pán to krátkodobé vydělení z anonymní tmy, to postupné osamocování při plném vědomí . . . ?

Semeno na skále, dům bez klíče, dítě z Pompejí, které si rozložilo hračky jednoho dne roku 79.

Možnosti nesmrtelné duše, sestro? Jakou možnost má nesmrtelná duše čtyřiceti miliónů (jen v posledních 50 letech — ostatně, je to odhad, sestro, z některých oblastí světa se lze spolehnout jen na odhady), jejich tisíce do prázdna odžitých mrtvých let . . . A když to někdy náhodou skončí, má člověk možnost dojít ještě daleko, ale už ne znovu. A kolega vrátný zatím posekl trávník, a diletantsky, neúspěšně pěstuje růže. Vychovává děti, tři, nebo sedm, pořád ne dost zodpovědně do světa, který se skládá jako kaleidoskop, stále z týchž střípků, ale do nových, nepředvídatelných obrazců.

Je nás dost, nás lidí, slepých uliček. Žádná možnost není tak cenná, aby byla nepostradatelná. (No dobře, ale proč tedy ten neklid, že už je dvanáct, a čas se odsýpá, když ty jsi teď v bezpečných rukou, a já mám dobré stálé místo . . .) Napřed jsem se styděl, tak tu stát, dobře oblečen, nepostradatelný a neužitečný, sám sobě neužitečný. Kdybych nosil břemena, stavěl domy, na to jsem zvyklý.

Vážím si práce rukou, osmyslňuje žití, rozděluje čas. Zajišťuje spánek pro noc a hlad pro den, smiřuje s koloběhem let a novou vráskou. Vážím si práce rukou, kterou znám. Neznám nic jiného. Studuji ve volném čase pro radost, píši, a odcházím od načaté věty, protože mi začíná směna.

Ale vím, že mnozí se živí jinak, mnozí, kteří jako David po B. A. odjeli do New Yorku. Bez kabátu, ale dvacetiletí. Jiným je taky dvacet. Jakou možnost má člověk, *když je nám dvacet a život je složen z několika povolených a přikázaných úkonů*, s nadějí, že to možná náhodou skončí a můžeme snad ještě daleko, ale už bez několika původních rozhodnutí, která mezitím ztratila smysl, a tak nebudou nikdy vyřešena: Jak se živit? Koupit si tichý dům za městem? Jak pokřtít prvorozeného?

Nemá smysl domýšlet dál, zvolená profese bude mít za deset let netušené možnosti, nebo se stane bezvýznamnou, dům klesne v ceně (za městem povede dálnice), nebo pozemky u lesa se desetkrát zhodnotí.

A svět, do kterého vyroste dítě, neznám. Co záleží na jménu, když ani nevím, jaké vlastnosti v něm podporovat, aby obstál, nebo — kdyby to bylo možné — aby byl aspoň někdy, aby byl aspoň schopen být šťastný.

Jenže původní rozhodnutí se nekonala, a tak jsem ušetřen desítek dalších, nemusím mít kontinuitu sám se sebou, být zodpovědný za zítřek, být pro někoho.

Stačí, že prostě jsem, s trochou nezbytné úcty, blízko knihám, vděčný za ticho, cenné, když všechno, co mohlo mít význam, se už stalo, jen občas udiven, že mě máš ráda, protože ti nepřinášim žádnou naději. Zdáš se mi nerozumná, ale nemám právo ti to říct.

Neřekl jsem nic, když si tě předávali — lékař, gynekolog, sociolog; mlčelas, a oni sami uznali — sociální případ.

Plakalas. Vypláčeš se z toho. To jen mně se bude zdávat, že toto dobré, nutné zakončení politování-hodného, nemůže být jediným řešením. Ale mlčím, protože ty si to myslet nesmíš, a navečer ti zavolám do nemocnice.

Nesmíš to vědět, musíš mít jistotu, mysli si třeba, že jsem zbabělý, abys to snesla. Mysli si, že jsem pohodlný, a že tě chci jen, když jsem unaven z moci a odlesků budíku v mé temné kukani desetkrát deset stop, slabou hlásicí se úzkostí trosečníků a prvních lidí, kdy vlastní já, pořád bez oddychu jenom vlastní já (snad nasycené a odpočaté, ale neodložitelné), se stává nesnesitelným.

Mysli si, že jsem na tebe zapomněl, mám příjemnou, špatně placenou práci, brzy bude jedna, nemám co dělat, studentů tudy teď prochází málo. Mysli si, že sedím u oběda, spokojen, že dnes bude ta drobná, mrzutá nepříjemnost zlikvidována. Mysli na to, že bývám nepříjemný, nevlídný. Nemůžeš mě přece mít ráda pořád, to je nesmysl.

Nevěděl jsem co udělat, nepřišel jsem k tobě, neplakal v tvé přítomnosti.

Stalo se to tak pozdě, tak marně. Budím se z polospánku u okna za břečťanem a snažím se zachytit jinou možnost, jiné řešení; ve dne čtu v knihách o čem dávno vím — lidí je dost, a my, ty a já, jsme bezvýznamní, styděl bych se dotýkat svého dítěte, tím divokým studem vyhladovělé touhy, ten čas dávno prošel, ale ještě méně bych uměl přihlížet zpovzdálí jak odrůstá, a přijít k němu, překvapenému, teprve až si na společnosti vysoudím — je můj!

Chtěl bych tě vzít a odnést tě do domu, kde bys porodila, do svého domu, za jehož dveřmi bys přestala být sociální případ.

Je jedna hodina, život není dar, žádná možnost není tak cenná, aby byla nepostradatelná, člověk má právo se nenarodit — vy říkáte, že má právo se narodit, ctihodná sestro! Viděla jste člověka osamoceného? Nikdy ne ptáka, pokud nevypadl z hnízda, nikdy ne opuštěné zvířecí mládě, pokud samici nezadávila šelma, jen člověka, nevítaného, přebytečného, bez domova.

Jaké vlastně právo má člověk?

— Ne, nepůjdu dnes na oběd, nejsem hladov, samozřejmě, nechci vystřídat. —

(Jsou rádi, mají mě vlastně rádi, totiž jsem oblíben, a proč prý se neožením).

Je jedna, máme ještě třicet minut my dva, my tři, nemá to žádný význam, a je to nutné, za týden nám bude hej. (Nebude.) Chodím, neklidný, od dveří k pultu, dva kroky, jedna vteřina. Dobře, že tu není David, ptal by se — Whats the matter? Je těžké obléknout a dát vystudovat a připravit do života sedm nadaných dětí. I tři. I jediné.

Je po jedné, a přál bych si, abys to neudělala.

„Medíčku, medíčku . . .“ Ach tak, musím jíst med, je to zdravé.

„Your operation's over. Chcete zpět na pokoj?“

— Ne, kolik je hodin? Chci spát. —

„Váš tep.“

— Je rychlý jako vždy. Don't bother about it. To když jsem byla těhotná, měla jsem rychlejší puls než plod. (Tehdy, minule těhotná, ne teď, před hodinou.)

„That's O. K.“

Lůžko poskakuje mezi pooperačním pokojem a chodbou, mezi chodbou a výtahem, výtahem a chodbou, chodbou a pokojem. Ovázána v rozkroku. Podivně mě to uklidňuje. Nebyla to žádná operace, to se jen tak říká, neřeknou přece — Abortion is over.

Dávají mi jíst a pít. Nemám chuť.

Už se nebojím. Všechno je klidně a vyrovnaně nenormální.

„Spěte ještě.“

Do večera je daleko. Až v podvečer čekám telefonát. Řeknou — Just a moment. Přivezou mě blíž, natáhnu ruku. Anebo dojdu. Ale co kdybych spala? Nebo — Řekněte — není tu, odešla předčasně. (To neuděláš, on čeká, on nespí, vždyť to víš. Tys spala, ze slz a z únavy jsi spávala hluboce a zdávaly se ti příběhy, které tě uklidňovaly, protože jsi v nich nevystupovala. Tys měla své bolesti, své nevolnosti, svůj strach. On, zdravý a bdící čekal až bude moct zavolat.)

— Kéž by mi řekl — To nic, holčičko, mám tě rád. Musíš být zdravá, co bych si počal. A pak budeme spolu a něco vymyslíme, abychom se potěšili. —

Ne, neřekne to. Musel by být cizí. Účastný, chápající, drahý, ale cizí této bolesti. Kdyby mi operovali slepé střevo, kdybych se zranila, ne příliš, ne smrtelně, dokázal by říct — to nic holčičko, mám tě rád.

Ale dnes to neřekne, láska nic neplatí. Láska je neodčinitelná. Kéž by mi nevolal (Byla bych zneklidněna).

Co mu mám říct, prázdná?

Spočívám . . . nerozhodná. Chtěla jsem, měla bych asi chvilku spát.

. . . až se vyspím, až se trochu prospím, pak budu hledat, jak bych ho utěšila . . .

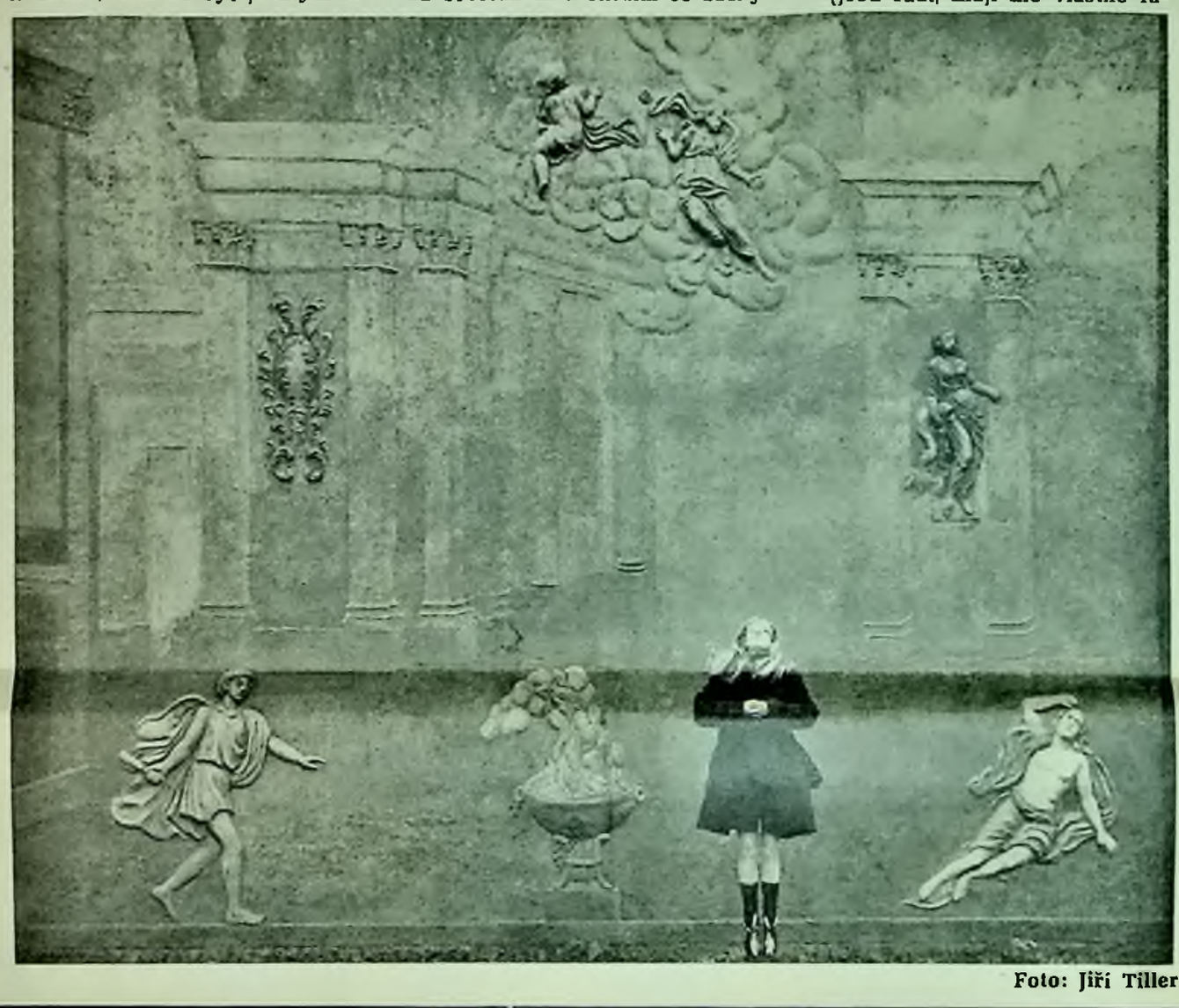

Foto: Jiří Tiller

---

barev je zde nedostatek. A jako malíř přirozeně nějakou barvu potřebuji. Ne vždycky, ale často.

Jestli ses po své umělecké i osobní cestě kolem světa vrátila znovu do Německa, bylo to náhodné nebo programové, že se vracíš blíže domovu?

Já osobně bych se do Evropy nikdy nevrátila. Šla jsem sem kvůli manželovi a jestli mě něco s Evropou smiřuje, pak jen ta blízkost Československa. Evropa je pro mne malá, nesvobodná, těsná a šedivá. Vyhovuje mi jedině Paříž. Tam jsem si zvykla a našla svoji inspiraci. Paříž je úžasná. Bydleli jsme v latinské čtvrti, jenom jsem vyběhla a umělců a studentů a vůbec extravagantních zjevení plná ulice a zase jsem zaběhla a už jsem mohla pracovat dál. Tohle v Německu strašně postrádám, tady inspirace není vůbec žádná, kromě té vnitřní. To pochopitelně ovlivňuje moji práci, která začíná být introvertní, kdežto já jsem v podstatě extravertní, čímž ve mně vzniká určitý konflikt. Chtěla bych zdůraznit, že to se týká Evropy mimo Paříže a Československa. Během oněch dvou let, kdy jsem do Československa jezdila jsem poznala, že kdybych nebyla vdaná za cizince, neměla dvě děti v cizině usazené, byla bych doma zůstala a byla bych tam zůstala ráda a rozhodně bych se byla mohla zapasovat rovnýma nohama do svého života tam, kde jsem ho před dvaceti lety opustila. Mluvím samozřejmě o době, kdy tam ještě nenamašírovaly sovětské jednotky. Jsem si jistá, že nikam tak dobře nepasuji jako domů.

Vraťme se však k tvé současné tvorbě. Máš zde na stěně cyklus, který by bylo možno nazvat zrod života. Proč toto téma?

S tím jsem začala před dvěma a půl lety v Paříži. Když umělec má za sebou celé údobí zátiší, portrétů a všelijakých podobných nesmyslů, tak se musí konečně najít sám, najít si něco, čím se nejlépe vyjádří. Pro mě je to ten počátek, nebo jaks to nazval zrod života. Člověk je nějakým mylným způsobem považován za nejdokonalejší produkt přírody, tak se tedy vyjadřuji tímto směrem. Kdybych to vyjadřovala jinak, lidé by se asi na to nedívali nebo by tomu nerozuměli nebo by se cítili podceněni. A to musím brát v úvahu. Počátek vší existence a všeho života je přece velice zajímavé a přitom zcela nevyčerpatelné téma. A pak je typicky ženské. Feminita je vidět na práci výtvarnice vždycky, přestože jsem v Austrálii měla výstavy, o nichž psali kritici, že jsou dílem silného muže, a když se se mnou osobně poznali, prohlašovali, že je to neuvěřitelné. Ale to byly tehdy skutečně mohutné práce a myslím, že dnes jsem se už změnila. Tématem i barvou jsem teď v Evropě ženská.

Proč maluješ? Oč ti jde v tvé tvorbě?

Nezapomeň, že nejen maluji, ale sochařím, dělám keramiku, uměleckou bižuterii, pracuji s textilem, prostě vyjadřuji se vším, čím to jde. A oč mi jde? Mám v sobě, myslím, krásu, kterou potřebuji vyjádřit, kterou chci povědět. Ale nejdůležitější je myslím poslání umělce. Musím říci, že podceňuji krajinkáře a zátiškáře, od doby fotografie je to pro mne bezcenné. Myslím, že je povinností malíře, právě tak jako spisovatele a každého umělce, být nadšen tím co dělá a chtít odevzdat nějakou zprávu. Kupříkladu každý kdo ke mně přišel, ať to byl Čech nebo cizinec, se zastavil nejdříve u obrazů věnovaných Palachovi. Ty pro mne znamenají vlastenecké poslání. Když poslání chybí, nelze mluvit o umění, je to mazanice.

Myslíš, že takto cítí většina moderních umělců?

Sama se považuji za moderní umělkyni. A v každém moderním uměleckém díle najdu poslání, možná proto, že ho hledám. Poslání znamená i podat krásu. Moje dřívější práce měly poslání, které bylo již také stanoviskem, vyjádřeným stručně, silně, černé na bílém. Už to nedělám. Ponechávám divákovi možnost, aby hledal.

A jak se díváš na vztah umění k politice?

Politika je úžasný námět, hlavně když je to naše politika, zažehne plamen a je úžasně zpracovatelnou záležitostí, ať už stojíš na té či oné straně.

Tys odsoudila krajinky a zátiší, to znamená tím i všechny tvůrce jako Van Gogh, Špála, Slavíček, k těm máš tedy svůj odstup?

Ke všem ne a rozhodně ne ke všem jejich pracím. Všichni umělci, které jsi jmenoval, to nebyli vyložení krajinkáři a měli co říci i jiným způsobem. Víš, já si myslím, že s moderní fotografií je úplně nelogické, když si malíř sedne do lesa a maluje tam kousek lesíčka s potůčkem. Já kupříkladu vůbec nejsem obdivovatelkou starých mistrů, to jsou prostě staří mistři, kteří pracovali ve své době a mluvili o své době, a pak se musí pokračovat dál. Výjimkou je Michelangelo, který je pro mne mocným a nesmrtelným pilířem.

A jseš vůbec ještě někoho obdivovatelkou?

Přirozeně. Na to, abych je vypočítala, by nestačil celý náš rozhovor. Opravdu zbožňuji, mluvili jsme o krajinkářích, Ternera, pro jeho naprosto fantastickou kvalitu, pro jeho darování svobody volby svému divákovi, ty jeho lodě, přicházející odnikud a plující nikam a vlaky řítící se odnikud a nikam, to je velice mohutné přesto, že se jedná, dá se říci, jen o krajinku. Je to záležitost duševní, velice hluboká, která ponechá každému, i tomu nejskromnějšímu i tomu nejnáročnějšímu člověku, to jeho. To není proslov, to je mysterium.

Znám řadu tvých prací, jedny inspirované Kristem nebo křesťanstvím, další inspirované zrodem, Palachem nebo řadou jiných, a proto ti kladu otázku: Jak bys definovala své poslání, o kterém jsi hovořila? Domnívám se totiž, že každý z těchto obrazů má jiné.

Těch poslání je mnoho, to je pravda. Je časové, údobové, má co dělat s věkem, s vývojem, s tím co jsem četla, prožila a přirozeně s tím, kde žiji. Jsem velice spokojená s tím, že mých poslání je mnoho a že jsou různá. Člověk je neustále ovlivněn událostmi okolo a svým vlastním životem, já mohu být například úžasně ovlivněna hudbou. A to je pro mě krásné, neboť jsem ve své práci velice netrpělivá, pracuji rychle a neustále, vždy pracuji na jednom cyklu a pak skončím, dělám něco úplně jiného, a když se opět vrátím zpátky k plátnu, začínám něco úplně jiného, v úplně jiném směru, s jiným posláním.

A na čem pracuješ, Hedo, teď?

Momentálně nemaluji. Měla jsem v Mnichově výstavu a jak to bývá, před výstavou horečné připravování a po ní útlum. Protože nemaluji, začala jsem experimentovat s jinými materiály. Nyní pracuji na jednom reliéfu z moduritu, a nač se již těším, budou koláže a další reliéfy. Budu se prostě více věnovat sochaření a kolážím, které budou plastické.

Kde bys chtěla nebo kde budeš vystavovat příště?

Kde bych chtěla, to je něco jiného, ale budu vystavovat v Mnichově v době olympiády.

Děkuji ti za rozhovor.

dopis z domova

Cesta do školy

Dnes pondělí je
a proto smutno vstávat
neb školu začínaje
musím pospíchat.

Jak teskno hledět
na mládež zmořenou
jen tamhle blbec Pepík
do školy utíká
s Mařenou.

Jen mládež pokroková
do školy s Gustem kráčí
že i hausná mládež šplhavá
jí tempem solva stačí.

A proto dnes již nevím pokolikáté
modlím se k bohu
by vyslyšel mou prosbu
a nechal shořet školu.

A. J., Praha, 15 let

ex

Není například možné, aby u nás existovali autoři, kteří klidně, jako by se to rozumělo samo sebou, publikují bez zprostředkování a zákonných institucí své práce v kterémkoliv západoevropském nakladatelství, aby za ně dostávali vysoké honoráře a byli postihováni nanejvýš několika stovkami korun pokuly pro porušení valutových předpisů. Jestliže taková nakladatelství, jako C. J. Bucher (Luzern–Frankfurt a. M.) zakládají celou edici české literatury, pak jistě dobře vědí co činí. Musí však také vědět co činí i jejich čeští, dosud v Praze žijící autoři L. Vaculík, P. Kohout, I. Klíma, J. Sotola, A. Kliment, kteří – opět v čele s přímo neúnavným povídálkem L. Vaculíkem – zároveň udílejí na všechny strany interviewy. Nevím co ti titíž lidé očekávají. Měli by už při nejmenším pochopit, že míra velkomyslnosti naší společnosti vůči nim se jejich dosavadním chováním vyčerpala až do dna a že ji nemohou do nekonečna znevažovat.

Jiří Hájek,
Tvorba č. 3/72

● *Gustav Husák náhle přerušil zasedání ÚV KSČ a odjel na hradní nádvoří, kde začal sbírat na zemi kameny. Rozčilený Vasil Bilak okamžitě volá Leonida Brežněva do Moskvy a referuje mu. Po krátké pomlce říká Leonid Brežněv: „Děkuji ti soudruhu za informaci. Už je vše v pořádku. V řídícím středisku se nám jen trochu pomíchaly kartičky. Lunochod se vrátil již ke svému stanovenému programu. Můžeš se klidně vrátit do sálu, jednání pokračuje."*

● **Ediční plán Mladé fronty** na rok 1972 v edici Boj nabízí tyto tituly: Fadějev – Mladá garda, Fučík – Výbor z reportáží, Jilemnický – Vítr se vrací, Sborník reportážních čtr – Lidé se zlatou hvězdou, Ostrovskij – Jak se kalila ocel a Voonichová – Střeček. Tento typický pohled doplňují vzorně knižní novinky třetího lednového týdne: Neruda: Povídky malostranské, Ročenka odborářе 1972, Gumiljov – Objevení země Chazarů, Vlach – Kismet Gudmundsson – Bohyně a býk a Vzpomínky československých komsomolců.

● **Nejprodávanějšími knihami** jsou podle Mladé fronty: Laurence Sterne: Život a názory blahorodého pána Tristrama Shandyho, G. M. Gilbert: Norimberský deník, Bohuslav Březovský: Čistá duše, J. T. Farrell: Jo, tak to chodí, František Kožík: Pouta věrnosti, Filmový magazín 71/72, Škola moderní fotografie a Romulo Gallegos: Doña Barbara.

● **Divadlo S. K. Neumanna** v Praze uvedlo v překladu Oty Ornesta a v režii Jana Strejčka drama J. Steinbecka O myších a lidech. V hlavních rolích Ladislav Mrkvička a Antonín Molčík.

● **Ve výstavní síni Mánes v Praze je vystaveno** asi 60 děl z retrospektivy a 50 obrazů ze současné tvorby národního umělce Vilema Nowaka.

● **Od 12. ledna vystavoval** v Praze Milan Albich obrazy a kresby, věnované především moři a krajinám z různých částí světa.

● **Na schodech Národního muzea** vystoupili 15. ledna Pražští madrigalisté, soubor Národního muzea v Praze.

● **Delegace vedoucích pracovníků** československého filmu předala ÚV KSČ kolekci dokumentárních a zpravodajských filmů, vytvořených k 50. výročí založení KSČ a ujistila Vasila Biľaka, že pracovníci čs. kinematografie budou důsledně pokračovat v práci na socialistický angažované tvorbě v oblasti filmu.

● **Cenu československé televize** za rok 1971 obdržely Televizní noviny za politicky angažovanou koncepci a publicistickou činnost v kampani ke 14. sjezdu KSČ a v předlednovém období.

● **Na Silvestra** měl celostátní premiéru film Vladimíra Síse Sólo pro Jaroslava Marvana, který byl natočen u příležitosti sedmdesátin tohoto herce.

● **Pět mužů a jedno srdce**, tak se jmenuje český film režiséra Jana Matějovského, natočený podle Diellova scénáře. Ve filmu hrají Vlastimil Brodský, Eduard Cupák, Josef Hlinomaz, Vladimír Menšík a Martin Růžek.

● **V rozhlasovém a televizním seriálu** Písničky pro hvězdu zvítězila píseň Hádla, Pikarta a Aplta Tvá zem, v podání Waldemara Matušky.

● **Gramonový klub** nabídl v lednu šest džezových a 14 pop-musicových titulů. Mezi nimi například alba Hany Hegerové, Naďi Urbánkové, Linhovců, orchestrálek TOČRu, desky Jimi Hendrixe, Charlse Aznavoura a dalších.

● **Novou hvězdou** divadla Semafor se stala Jitka Molavcová, která po odchodu Naďi Urbánkové z divadla Semafor přejala její roli královny v „Čarodějkách" a stala se partnerkou Jiřího Suchého.

● **Německá filiálka** Deccy připravuje dlouhohrající desku Josefa Laufra.

● **Violista prof. Ladislav** Černý a akad. malíř Bohumil Dvorský získali titul národního umělce.

● **V krátké době mají Listy** začít vycházet také cizojazyčně. Především se připravuje vydání ve francouzštině, jehož první číslo vyjde se zvláštní předmluvou, kterou napsal známý francouzský spisovatel Vercors.

● **Dva sovětští vojáci Petrov a Kirilenko**, dočasně umístění nedaleko Olomouce se zmocnili obrněného transportéru s ostře nabitými zbraněmi a pokusili se – marně – uprchnout s ním do Rakouska. Československé orgány dostaly rozkaz, aby na uprchlíky nestřílely, ale aby okamžitě vyrozuměly nejbližší sovětské jednotky.

● **Karel Gott** uveřejnil v Mladém světě interview, ve kterém pomlouvá, až na malé výjimky všechny západní zpěváky, především svého bývalého přítele Udo Jürgense. Ani to však zatím neslačilo. Přes všechnu snahu západoněmeckých organizátorů se dosud nepodařilo, aby se zúčastnil na televizních natáčeních i koncertech, které byly ve Spolkové republice pro něho v lednu sjednány. Pragokoncert nepovažoval dosud za nutné, ani odpovídat na dopisy západních organizátorů.

● **Nové sídliště v Praze**, nikoliv však pro tisíce čekajících žadatelů o byt, ale pro sovětské vojáky, bylo postaveno v Praze – na ne příliš malé části Stromovky. Sídliště je vybaveno vším potřebným pro pohodlný život včetně dobře zásobeného obchodního domu. Ceny v korunách, vstup jen pro příslušníky „bratrské" armády.

„To je opravdu nápaditá maska, soudruhu poslanče."

Kresby v čísle Pavel Kantorek

rio preisner
k situaci české inteligence

(dokončení ze str. 3)

tě příliš mnoho českých záchovných prvků. I husitské totalitární „proti všem", i Švejkovo anarchistické „proti všemu" muselo projít očistnou lázní dialektické negace, neboť ona absurdní hesla (či hesla absurdity) stále ještě vycházela z úst Čecha, byla chápána spíš jako **vzdor** (lidského člověka) než jako čirý ničivý impuls vzorně fungujícího člena aparátu.

Povšechně lze říci, že srpen 1968 dal české jakobínské inteligenci konečnou lekci z dialektiky totalitarismu. Především ji poučil, že nároky na mocenské postavení v aparátu nelze klást z titulu marxistického vzdělání, tím méně pak nějaké vzdělanosti o sobě – onoho rezidua romantickoanarchistického elitářství (i když degenerovalo v pouhou fasádu zájmové mocenské kliky) – nýbrž jedině z aktivní účasti na dialektice totální negace. „Právo" na moc v leninistickém totalitárním systému má jen ten, kdo zpřetrhal nejen všechny svazky k národu, k rodině, k bližnímu, ale také k svému vlastnímu lidství, k vlastní vzdělanosti a především k vlastnímu ideologickému blouznivství. Pokud česká jakobínská inteligencie nebyla schopna dospět k této věcné, odlišující negaci své nejhlubší podstaty, byla s neúprosnou logikou vyvržena z aparátu strany a vržena zpět do svých blouznivských výchozích pozic.

Pojem „revizionismus" se vztahuje příliš specificky k marxismu, ba řekl bych austromarxismu, a bylo možno jej bez výhrad vztahovat na širokou škálu české jakobínské inteligence, v jejíchž řadách se s obdivuhodnou a přiznačnou svornosti sešli: bývalí masarykovci a benešovci, zpasivnělí Sokolové, husitský a panslovanský pomatené učitelstvo, švejkující anarchisté, avantgardističtí nihilisté, existencialismem a fenomenologií narušení marxisté a především pak masa polovzdělanců, všichni ti bezvztažní samotáři, živořící ve věčné lhostejnosti k hmotné a duchovní realitě světa, kteří v totalitárním systému našli své pravé útočiště, svůj náhražkový domov, a kteří se v bludišti systému horlivě učí velkému umění negace. V srpnu 1968 dozrála konečně velká příležitost pro všechny tyhle lidi; v dnech a měsících, které následovaly, začli z fáze graduálně odstupňované kolaborace postupně přecházet do fáze bytostného splynutí s totalitarismem. Po totalitarizaci hospodářské byla zahájena éra totalitarizace duchovní.

K totalitární negaci, jak ji vyjadřuje srpen 1968, nebylo možno dospět rázem; bylo třeba projít určitými předstupni negace. Od 19. století je lze sledovat v nacionálně anarchistickém boji českého jakobinství proti monarchii, po první světové válce v boji pretotalitárních avantgardistů proti pluralistní demokracii, jenž vyvrcholil zřízením „národní fronty" v roce 1945. Po únoru 1948 nabývá negace podoby bezvýhradné, avšak odstupňované kolaborace, která v šedesátých letech (právě pro svou graduálnost) vstupuje do krize, z níž se nabízela pouze dvě východiska: buď skok do absolutní, neodstupňované kolaborace, jak ji vyžaduje ortodoxní leninismus, nebo pád na dno katastrofického nihilismu. Skok i pád tu lze těžko odlišit, jako lze těžko odlišit absolutní negaci od nejhlubšího dna katastrofy; negace i dno splývají v kulminačním bodu excentrické dráhy věčného návratu, toho vodítka všeho mýtickoblouznivského myšlení.

Všeobjímavá logika totalitární negace nezná slitování s lidskou nedokonalostí, tedy ani s nedokonalou kolaborací. Po srpnu 1968 se socialismus „klade" opět „dokonale" jako nutný rezultát v zákonitě dialektickém procesu „dějin", který postupuje od prvobytně pospolné fáze přes její negaci této negace v podobě konkrétního socialismu (nebo socialistického konkrétna), který dnes „kladou" v Čechách aparátčíci Husák a Bilak. Apolitický – což znamená: neschopný myslit v dějinných kategoriích státu, společnosti a jejich historických vztahů – český revizionismus tomuto odlištěnému, **antipolitickému** panlogičnu **není** rostlý. Ve všech svých historických převlecích byl český revizionismus s to leda podporovat nebo urychlovat totalitarizační proces, **a to i za československého jara 1968.** Na jeho omluvu lze snad říci, že nikdy nepochopil dialektiku totalitární moci. Dosvědčuje to zrovna tak tragédie presidenta Beneše, tak bezmocná a truchlivě opožděná analýza moci, o niž se v roce 1967 na 4. sjezdu spisovatelů pokusil L. Vaculík. Zrovna tak nikoli z pochybné diplomatické opatrnosti, nýbrž z bytostné neschopnosti a neochoty pochopit dialektiku totalitární moci potlačil duchovní vůdce českých revizionistů E. Goldstücker na témže sjezdu spisovatelů Solženicynův dopis, jasně vytyčující linii mocenských a názorových protikladů. Goldstückeruv čin přesně zapadá do **mechanismu** totalitární mocenské dialektiky, i když se hali do plášťku taktiky a diplomacie, ba právě proto.

Od určitého stupně negace skutečnosti a dějin (jež se tak často vydává za svůdnou utopii) není už jiné možnosti návratu k realitě než pád na dno propastné katastrofy. V srpnu 1968 dostaly český mýtus husitství a mýtus nezničitelného „pardála" Švejka novou kvalitu: staly se transparentními a jejich „**proti** všem a **proti** všemu" beze zbytku splynulo s **protinárodní, protilidskou** a **protidějinnou** podstatou leninismu. Absolutní negace totalitárního „proti" se v leninské propagandistické terminologii zastírá sice lezi o „bratrském internacionalismu", ale v mocenskopolitické praxi bez ostychu a zábran od samého počátku odhaluje v její znicotňující podstatě. Nemělo by nás ostatně překvapovat, že od národního, českého husitského mýtu (nikoli od husitství jako **historického** jevu!) a od mýtu Švejka vede excentrická cesta k leninskému totalitárnímu internacionalismu, čili k likvidaci národa, uvážíme-li, že oba mýty vyrůstaly z českého blouznivského a spiritualistického podzemí a ve svých iracionálních, protiskutečnostních a proti ději státu zaměřených cílech byly od počátku antidemokratické, nebo přesněji: lidově demokratické a pretotalitární.

Teprve posrpnovou čistkou mezi jakobínskou inteligencí bylo dosaženo předepsaného leninského standartu „inženýrství lidských duší", stupně čirého zfunkčnění. KSČ zůstala i nadále jednou z nejsilnějších komunistických a nepokrytě totalitárních stran v Evropě. Masy lidu v Čechách přijaly čistky mezi nechutně lkající jakobínskou inteligencí se zlovolným zadostiučiněním. K logice totalitarismu patří i to, že v procesu totalitární integrace blouznivské žurnalisty a literáty z druhořadých mocenských pozic stále víc vytlačuje ideologicky sice lhostejná, ale uvědoměle funkční a věcné a střízlivě fungující technická inteligence.

1. ČEHO JSTE SE NENADÁL V ROCE 1971?
2. CO BY VÁS NEJMÉNĚ PŘÍJEMNĚ PŘEKVAPILO V ROCE 1972?

Pavel Kantorek, fyzik

V roce 1971 jsem se nenadálníčeho a podobná skutečnost by mne opravdu nejmíně příjemně překvapila v r. 1972.

Erazim Kohák, filosof

1. Že po všech našich zkušenostech se sjednocováním, prověřováním, vylučováním a jednotou vůbec uslyším v exilu volání po jednotě.
2. Kdybychom tě jednoty dosáhli. Navrhuji dělbu práce: přenechejme jednotu orgánům MV, které už plní plán jednoty na 99,7 %. Pro exil si nechejme různorodost a svobodu.

Heda Margoliová-Kovályová, překladatelka

1. Že tu ještě jsme.
2. Kdybychom tu ještě byli.

V. J. Kalandra, publicista

1. Že francouzští komunisté mají soudruha Leonida Brežněva tak strašně rádi, že mu v Paříži pod okny zazpívali nadšené dostaveníčko. A ještě víc, že mu zpívali Internacionálu, když přece sovětská hymna zní mnohem realističtěji: Kol Rusi veliké vine se věnec národů . . .
2. Kdyby jedné krásné noci tuto písničku zazpíval osobně soudruh Brežněv mně pod okny.

Václav Holešovský, politolog

1. Že sklouzávání západních států směrem k politickému, morálnímu a mocenskému rozkladu bylo přece jen pomalejší, než by se podle trendů dalo čekat. Že se ještě našel chlap jako Heath.
2. Kdybych si musel cestu do Západní Evropy zařizovat přes Inturist. Ale ani to by mě už nepřekvapilo.

Miroslav Třaskalík, filosof samouk, povoláním montér

1. Že po kancléři Brandtovi zasedne k jednacímu stolu s Brežněvem také francouzský president Pompidou. (Pokud v tom není záměr jednat právě s tím, kdo ten socialismus nejvíce ušuje.)
2. Kdyby totéž učinil i president Nixon. (A zase pokud v tom není záměr – čili diplomacie.)

X. Y., publicista, nyní pomocný dělník, Ostrava

1. Že se mi dostanou do ruky novíny česky psané, tak vynikající úrovně jakou má TEXT a že se na jejich stránkách setkám s tolika někdejšími, vlastně dosavadními přáteli.
2. Kdyby krunýř, který s takovou pečlivostí naši zemi navlékají naši soudruzi – rušením, cenzurou, strachem, měl stát opravdu neprodyšný. Tomu však odmítám věřit i v tom nejhorším snu. Díky vám tam všem.

Věra Ctiborová, lékařka

1. Že překonám definitivně svůj stesk po tom, co jsem kdysi nazývala domovem či vlastí, že zde najdu tolik nových přátel a mezi nimi i manžela a že s ním budu samozřejmě rozmlouvat ještě nedávno mně zcela neznámou řečí.
2. Kdyby se měl splnit jeden z těch snů, které mně trápily dosti často. Totiž že jsem v Československu a marně, marně se pokouším dostat zpět ke svému manželovi. Narážím jen na posměch. Bylo by moc nepříjemné jen kdyby pokračovaly tyto sny. Budila jsem se vždy celá zpocená.

Máte slovo

Dopisy z domova

Všichni na ně čekáme, těšíme se na ně, ale ne vždy nás potěší svým obsahem. Protože systém Husákův a Štrougalův se vyzná v psychologii, zaměřil se i na dopisy nám a od nás. Některým z nás vězní děti v tom velkém koncentráku, jímž se opět stala naše vlast, nedovoluje starým rodičům navštívit nás zde a mnohým z nás zabraňuje i v posledním možném kontaktu s přáteli, vytvořil kolem nás informační bariéru tím, že naše dopisy domů nedocházejí a my nedostáváme poštu z domova. Snad se ti doma nemají dovědět, že neumíráme hlady, jak se to snaží režim namluvit československé veřejnosti dokonce v silvestrovském rozhlasovém pořadu, ani nepíšeme ponížené žádosti o povolení návratu čs. úřadům, jak se to o některých z nás rozšiřuje. Ta bariéra je zčásti projevem obav z „ideologické diverse", která komunisty straší od dob Leninových, je ale také součástí rafinované psychologické války proti nám, exulantům. Máme být zbaveni všech kontaktů s našimi milými doma, má se dovršit odcizení. Chtěli by, abychom byli úplnými cizinci až se jednou budeme moci vracet domů, cizinci bez přátel. Je bohužel faktem, že této rafinované nelidské metody používají zejména čs. komunisté. Kádár v Maďarsku se choval vůči exulantům mnohem humánněji a snad jen NDR dovede tak důsledně pronásledovat ty, kteří nechtějí žít za ostnatými dráty, lemujícími hranice „socialistické části světa". – Přes veškeré tyto snahy občas dostáváme dopisy, které neprošly cenzurou. Chodí někdy zcela drze oficiální poštou, někdy to jsou kanály, o nichž zde z pochopitelných důvodů pomlčíme. Z těchto dopisů se dovídáme o permanentních změnách na všech pracovištích, kde podle zcela nepochopitelného a neprůhledného klíče jsou přeřazováni, vyhazováni, přeškolováni a normalizováni i konsolidováni prakticky všichni. Je s podivem, že čistky mnohdy postihují i zcela věrné soudruhy, ničím nezatížené z roku 1968 a že naopak někteří, kteří se angažovali v této době jsou ponecháni relativně v klidu. Nejsmutnější jsou zprávy o těch, kteří používají doby, aby si vytvořili cestu vzhůru pomocí nejhnusnějšího řitolezectví a kolříšní akrobacie, nebo za cenu nadšeného plivání na vlastní nedávnou minulost. Dovídáme se o grandiósní celonárodní akci škatule, škatule, hejbejte se, o bláznivém kolotoči, který snad už nelze zastavit a zejména z těchto dopisů přímo vyzařuje strach a zoufalství. Nedůvěra bují snad ještě více než v padesátých létech, nikdo nevěří nikomu a z této situace systém těží. Zkratku KdF jsme za protektorátu vykládali jako „Kraft durch Furcht", a také nynější okupanty dosazený režim čerpá svou sílu ze strachu celého národa. Projevem tohoto strachu je také dopis mladého děvčete, které píše své dlouholeté „Brieffreundin" do NSR – jak doslovně říká „smutnou prosbu", aby ji přestala psát. „Asi mé prosbě nerozumíš, ale snad budu mít někdy možnost, abych Ti vše vysvětlila. Nikdy na Tebe nezapomenu!"

Morální bída, do které uvrhl naše národy Husák je snad ještě horší než bída materiální, vzniklá zásluhou Novotného. Husák to dokázal rafinovanými způsoby bez velkých procesů. O tom svědčí i mnohé dopisy z domova. Dejme je číst a překládejme je občanům svobodných zemí, které nám poskytly asyl, aby aspoň tušili, co se u nás děje a aby přestali být aspoň někteří z nich tak nebezpečně lhostejní ke komunismu sovětského ražení, který ohrožuje nakonec i je. Snad najdeme několik poučitelných. Plníme tím svou povinnost vůči těm doma, kteří jsou nuceni v zájmu své existence mlčet!

Ha.

INDEX — edice společnosti pro československou literaturu v zahraničí e. V. Köln

oznamuje, že právě vyšla kniha

Andrej Amalrik — Udrží se Sovětský svaz do r. 1984? (8,— DM)

Spolu s prvním svazkem edice

Jiří Hochman — Jelení brod (12,— DM)

je možno objednat na adrese **INDEX, Köln/Rhein, Postfach 410511.**

V dalších měsíčních intervalech budou vycházet tyto knihy:

Gabriel Laub — Největší proces dějin (11,— DM)
Sborník studií — Systémové změny (10,— DM)
Karel Kryl — Songy (8,— DM)
Ladislav Mňačko — Súdruh Prášil (14,— DM)
Radoslav Selucký — Východ je východ (12,— DM)
A. Ostrý (pseudonym) — Československý problém (16,— DM)

Při objednávce nejméně tří titulů zasíláme knížku Karla Kryla zdarma, jako prémiovou publikaci.

ZNÁTE JIŽ NOVÝ CHRYSLER 180?

UVAŽUJETE O KOUPI NOVÉHO AUTA?

Zastupuji firmu „Simca-Chrysler", nejlépe vybavené a nejlibvější vozy v Evropě. Na přání vezmeme výhodně protihodnotou Váš starý vůz, který stačí jako počáteční kapitál. Zbytek na velmi výhodný kredit. Splátky až na 30 měsíců (platíte měsíčně 200 až 300 DM). Nezávazně Vás navštívím, vůz Vám předvedu a vše, včetně daní a pojištění propočtu.

Prodáváme též ojetá auta na kredit.

Obraťte se s důvěrou na adresu:

A. Krčmář – Auto Streith – 6711 DIRMSTEIN (Pfalz)
Tel.: 06238/671 WO 5512

CHCETE SI ZLEPŠIT SVÉ POSTAVENÍ?
TOUŽÍTE PO JISTOTĚ?
HLEDÁTE DOBŘE PLACENÉ,
TRVALÉ ZAMĚSTNÁNÍ?

IDF vám to vše nabízí a navíc práci v dobrém kolektivu.

Okamžitě můžeme přijmout pro oblast Stuttgart a Ludwigshafen

- **stavební průmyslováky a inženýry**
- **kreslíče, vedoucí autodílen, políry**
- **zedníky, železáře**
- **stavební dělníky, tesaře**
- **jeřábníky, řidiče**
- **automechaniky**
- **zámečníky (montéry, nebo údržbáře)**
- **závodní elektrikáře a elinstalatéry**

pro belgické středisko:

- **jednoho geofyzika se znalostmi v oboru elektrických seismických, magnetických a gravimetrických metod průzkumu**
- **dva vrtmistry pro hluboké, průzkumné těžební vrty**

Mzda u dělnických profesí je 7–8 DM/hod. podle kvalifikace, plus podíl na zisku.

PO TŘECH MĚSÍCÍCH SE STANETE SPOLUPODÍLNÍKY NAŠÍ SPOLEČNOSTI

Pro svobodné okamžitě ubytování, ženatým pomůžeme se zajištěním bytu. WO 10508

KUS DOMOVA V ALPÁCH
Pension Zellermoos
A-5700 Zell am See
„Česká kuchyně"
Denní penze 14 DM.
WO 10507

malý oznamovatel

SEZNÁMENÍ

- **Inženýr, 30/179,** by se rád seznámil s dívkou se zájmem o sport a cestování. Zn.: T. č. v Kanadě. WO 1001
- **Český lékař,** dr. med., svob., bez závazků, 45 let, 178 cm, hledá milou a sympatickou Češku přiměřeného věku, za účelem vážného seznámení. Foto vrátím. Zn.: Diskrétnost zaručena. WO 1002
- **Kdeže si Slovenka?** Samota ma morí! Ak si zdravá, nežná, do 35, vzdelaná, bez závázkov, tak mi napiš. Som 41 rôčkov starí, 178 vysoký, mechanik. Priestranný byt a voz mám, iba Teba hľadám. Zn.: Píš! WO 1003
- **Svob., 165 vys.,** hledá ženu b. záv. k seznám. do 30 let. Foto čestně vrátím. Zn.: Stuttgart. WO 1004
- **Vysokoškoláčka z Mnichova, 25/164,** priala by sa zoznámiť s inteligentným čestným mužom. Zn. „Foto vítané". WO 1009

RŮZNÉ

- **Který český nebo i cizí advokát** se znalostí západoněmeckých zákonů by mi byl ochoten bezplatně poradit. Zn.: Osmnáctiletá WO 1005
- **Antonína Vokurku a Petra Jílka,** žijící pravděpodobně ve Švýcarsku, hledá kamarád. Zn. Stavba – Praha – Belgická". WO 1006
- **Láďu Kořána (USA) a dr. Miladu Rýzlovou** (pravděpodobně Anglie), heldá Fiala. Adresa v redakci. WO 1007
- **Hledám bratrance Živojina Dupáče** z Prahy, který žije od roku 1969 v Západním Německu. Adresa v redakci. WO 1010

NABÍZÍME DOKUD ZÁSOBA STAČÍ MINULÉ ROČNÍKY TEXTu

TEXT 69	5 DM
TEXT 70	15 DM
TEXT 71	20 DM
TEXT 69–70–71	35 DM

(mimo Evropu plus poštovné)
Celé ročníky i jednotlivá, vám chybějící čísla, můžete objednat na adrese:
TEXT 72 – 8 München 22
Postfach 207 – BRD

KORSIKA — středisko vodních sportů pro milovníky dobrodružství v romantické zátoce.

Plachetnice, vodní lyže, sportovní potápění lukostřelba apod. — vše již zahrnuto v ceně.

Ubytování ve dvoulůžkových bungalow-stanech. Celodenní stravování.

Ceny za 14denní pobyt:
V sezóně 535 DM, v před- a posezóně 424 DM.

Nezávazné informace: Gabriele Gal (Sailing Center) 463 Bochum, Backenberg 3 (telefon: 70 13 72)
WO 1008

text 72

československý nezávislý měsíčník

Czechoslovak indepedent newspaper – Tschechoslowakische unabhängige Zeitschrift.

Herausgeber BOHEMIA e. V. Verantwortlicher Redakteur Zdeněk Salaquarda.

Vydává BOHEMIA e. V. Czechoslovak Cultural Committee. Řídí redakční rada. Předseda: Adolf Müller. Odpovědný redaktor: Zdeněk Salaquarda.

Adresa redakce: 8 München 22, Postfach 207. Bankovní spojení – Bayerische Vereinsbank München. Mauerkircherstr., BRD. Konto Nr. 863 750, nebo Postcheck München Konto Nr. 2306 60.

Podepsané články nemusí vždy vyjadřovat názor redakce. Nevyžádané rukopisy se nevracejí. Toto číslo vyšlo 28. 1. 1972. Uzávěrka čísla 21. 1. 1972.

Cena tohoto čísla 2,– DM.

Tisk: LOGOS, München 19, Bothmerstr. 14.

ADMINISTRACE TEXTU je v pomínkách, ve kterých časopis děláme, jedním z největších problémů. I zde totiž „pracujeme" bez profesionálních zaměstnanců. Přesto bychom však rádi TEXT expedovali včas, na správná místa a bez zbytečných problémů a reklamací. Mnohé nám můžete sami ulehčit.

● Nahlásíte-li nám včas případné změny adres, urychlíte tak dodávku novin, a navíc dojdou správně ke svému adresátu.

● Upozorněte laskavě nové zájemce o TEXT, aby se hlásili k odběru buď objednacím lístkem nebo dopisem či korespondenčním lístkem. Dostanou pak TEXT okamžitě.

NÁVOD K PLACENÍ PŘEDPLATNÉHO:

V NSR buď převodkou z bankovního účtu, či poštovní poukázkou na

Bayerische Vereinsbank, 8 München 80, Mauerkircherstr. 2, konto čís. 863 750, nebo složenkou Postscheckamt München, konto 2306 60,

v zahraničí buď mezinárodní poštovní poukázkou na adresu redakce nebo na shora uvedené konto, převodkou v bance, či poslání šeku v obálce na München 22, Postfach 207, BRD.

Náš zástupce v USA: P. F. F. B. A. A. TRIPOLIS CLUB, P. O. Box 2, Lake Avenue, Westchester County, Yonkers, New York.

V Austrálii posílejte objednávky a platby na našeho zástupce Rudolfa Sajnera, 273 Cooper Rd., Yagoona NSW 2199, Sydney, Australia, tel. Syney 709 – 6331.

V Kanadě na Klub nových, Box 81, Station D, Toronto 9, Ontario, Canada.

Na platebních formulářích uvádějte laskavě přesně jméno a adresu – i na šeku.

PŘEDPLATNÉ: Evropa (zámoří obyčejnou, lodní poštou) 24 DM, **USA, Kanada, Izrael** (letecky) 9 $ nebo 31,20 DM, **Již. Afrika, Již. Amerika** (letecky) 10 $ nebo 34, 50 DM, **Austrálie a Nový Zéland** (letecky) 11 $ nebo 37,50 DM.

Ceny se rozumí za roční předplatné včetně poštovného.

Půlroční předplatné je poloviční.

Konto tiskového fondu: Bayerische Vereinsbank München, 864 152.

INZERTNÍ ZASTOUPENÍ pro USA, Kanadu a Jižní Ameriku převzal Tripolis Club, adresa viz výše.

Jsou všichni vaši známí a přátelé již odběrateli TEXTu?

lída rakušanová

město ve znamení pěti olympijských kruhů

Když jsem před dvěma roky přijela do Mnichova a vydala se jednu slunečnou jarní neděli na severní okraj města, pouštěli si kluci na Oberwiesenfeldu draky a modely bezmotorových letadel. Pár set metrů od téhle podzimně jarní idylky nedělních odpolední se otevřela země a vyvrhla na světlo temněhnědou hlínu a úlomky cihel a dřev. Místy se bělaly bloky už hotových základních pilířů a z bahnité plochy, zorané pneumatikami nákladních automobilů, se tyčila k nebi štíhlá a krásná věž.

Znala jsem ji z fotografií v novinách a z televize, ale stejně mně v tom jarním slunci překvapila a skoro dojala. Vždycky působila chladně a povýšeně nelidsky, neboť jsem ji viděla ochuzenou o kontrast dokonaného a právě započatého díla. Najednou vypadala jako zhmotnělé úsilí a pot, a v té krátké chvíli zjevovala podstatu olympijského symbolu, jímž se stala.

Sešla jsem z kopce na druhou stranu k voňavé zahradě ukrajince Timoféje, ukryté v zelenobílých břízách. Přišel v roce 1945, kdy se na Oberwiesenfeld, bývalé cvičiště wehrmachtu, přestěhovaly tuny trosek z rozbořeného Mnichova. Přišel, jako přicházeli kdysi hrozně dávno lidé do neobydlených končin, ohradil si kus země dřevěným plotem, zryl ji a zasadil první tulipány. V podzimních deštích si postavil chýši a pak vyrostla uprostřed barevných záhonů pravoslavná kaple. Ale to už si ho všimli a začali ho bombardovat desítkami úředních dopisů, příkazů a zákazů s veledůležitými razítky.

Když před šesti lety zasedal mezinárodní olympijský výbor v Římě, aby rozhodl o místě konání příštích olympijských her, byl mezi uchazeči kromě Madridu, Montrealu a Detroitu i Mnichov. A Mnichov vyhrál, dík své velkorysé koncepci (předpokládané náklady 520 miliónů) i díky skutečnosti, že mohl nabídnout v historii olympiády naprosto ojedinělou věc: soustředění všech sport. zařízení, ubytovacích i tiskových prostor na jednu plochu, na Oberwiesenfeld. Pro úplnost a hlavně pro čtenáře chtivé podrobnějších informací dodávám, že pouze několik olympijských disciplín se koná na jiných místech: lukostřelba v Anglické zahradě v Mnichově, dostihy v Riemu, poblíž mnichovského letiště, kanoistická a veslařská soutěž ve Feldmochingu a severoněmecké přímořské město Kiel se stane dějištěm yachtařských přeborů.

Profesor Günter Behnisch, který se svým týmem navrhoval v roce 1967 architektonické rozčlenění krajiny, ve svých projektech s otcem Timofějem zřejmě nepočítal. V předsíňce kaple, na rozestouplých příncch záplatovaných kusy kartonu, visí vedle už zažloutlých nařízení k okamžitému vystěhování i několik listin novějšího data. Je v nich řeč o svévolném zabrání majetku města Mnichova, o porušení několika paragrafů, hrozí se násilným vystěhováním či soudním řízením, a Timoféj, vědom si zřejmě autority úřední moci si je úzkostlivě vylepil na stěnu a ozdobil kosatci. A tak se stalo, že úřad rezignoval a těch pár čtverečních metrů ze svého plánu definitivně vyškrtl.

Bělovlasý Timoféj s úctu vzbuzujícím plnovousem sloužil právě mši před naivním oltářem. Kapli, vyzdobenou staniolem a vlastnoručně namalovanými ikonami, zpola zaplňovalo pár zvědavých a udivených Mnichovanů. Timofějova žena Nataša mi venku podala první jarní květiny, takové, co krásně voní, snad proto, že nevyrostly ve skleníku.

A pak jsem přišla na Oberwiesenfeld podruhé. Slunce se těžce probíjelo mlhou a místo kluků s draky jsem uviděla sítě železných konstrukcí, kotvících pevně v rozervané zemi, a psal se desátý den tohoto roku.

Pocit, že jsem se dostala do podivné mamutí rybářské vsi mě neopustil po celé dvě hodiny, kdy jsem přeskakovala traversy, bořila se do bahna, nedopatřením šlapala do louží a toužila po horkém grogu. Lidé v ochranných helmách, zajatí kdesi u nebe v železné konstrukci, pokládali průhledným akrylem střechu, jež spojí lekoatletický a plavecký stadión se sportovní halou. Na první pohled tam vládl nevýslovný zmatek, ve kterém jsem zpočátku marně hledala stopu organizace. Kdo a co spojuje zarostlého dělníka, který osaměle kope blíže neurčitelnou jámu v jílovité zemi s mladíkem, montujícím sedátka na téměř hotovém hlavním stadiónu a se zběsile popojíždějícím bagrem? Několi lidí nosilo nejrůznější předměty na zdánlivě nesmyslná místa a mezi tím vším se motalo pár fotografů a kameramanů.

Našla jsem si trochu klidnější místo, kde nehrozilo, že mi ze sítě nade mnou spadne na hlavu kladívko či kleště a přivolala si ten dva roky starý, prosluněný obraz a rozlítostnila se přitom nad pražským metrem.

Měla jsem před očima hotový plavecký stadión, ve kterém zbývá už jen dokončit interiér, sportovní halu, projektovanou pro dvanáct tisíc diváků, lehkoatletický stadión, na jehož dně se teď, v lednu, zelená hustý trávník, protože celá plocha stadiónu je protknuta složitým systémem vyhřívacího potrubí, jež zaručuje věčnou svěžest této nejpřirozenější „podlahové krytiny".

Kdesi v podvědomí se tato skutečnost konfrontovala s rozkopanou zemí, vyznačenou milníky betonových bloků a úplně v hloubce se objevila vzpomínka na dosud jediný podchod na Václavském náměstí.

A tak jsem se vydala hledat někoho, kdo mi vysvětlí tenhle zázrak a začala jsem chápat smysl těch hochů, co vyskákali z fauvéčka zachumlaní do šál a rozvinuli archy plné geometricky řazených vrstevnic. Začala jsem chápat jejich úlohu v celém tom nepořádném mraveništi a mohla jsem se začít pokorně ptát.

Jak to, prosím vás, že těch osmdesát tisíc čtverečních metrů pleteš od jednopokojových apartmá až po dvoupatrový penthouse s bazénem.

Třela jsem v hlavě a srovnávala okolní skutečnost s čistým a svítivým modelem v tiskovém středisku a měla jsem pocit, že mě opouští představivost. Lidé v helmách se zavrtávali do země a betonovali novodobé katakomby, do kterých projektanti hodlají zahnat auta, aby mohli ulice proměnit v hřiště. Ještě hlouběji budou projíždět transportní pásy, odvážející odpad z celé čtvrti. Bude to sídliště bez aut a popelnic, s terasovitými a podivně vykrajovanými domy, kde bude do všech oken svítit slunce, neboť si budovy nebudou vzájemně překážet. Pod jednou střechou tu bude kázat katolický a evangelický farář.

xiskla, tak nonšalantně pohozených v prostoru, nepodléhá zákonům zemské přitažlivosti, chtěla jsem vědět, a co bude, až na tu obrovskou plochu napadne sníh, a kam odteče voda, až zas roztaje, nebo když bude pršet? Zasypali mne čísly a ukazovali úpravné diagramy a po mém bezradném úsměvu trochu zjihli. Víte, hlavní nosné lano je 440 metrů dlouhé a drží ho dva betonové pilíře, které musí unést zatížení čtyř tisíc tun. To máte jako 1776 průměrně těžkých slonů, pokračovali ochotně v polidšťování studených cifer. Voda bude stékat sestavou potrubí do umělého jezera. Například po patnáctiminutové průtrži mračen se hladina v jezeře zvedne o osm centimetrů.

Pan Behnisch, duchovní otec této grandiosní koncepce, počítal v původním finančním rozpočtu s 15 miliony. Dnes dosahují náklady na největší a nejdiskutovanější stan světa 165 miliónů. Ostatně ani celkový rozpočet, 520 miliónů, už dávno nesouhlasí. Podle posledních propočtů se počítá s 1,35 miliardy marek. Číslo, ohromující na první pohled, neudivuje, když si člověk uvědomí, že jediný pracovní den na všech s olympiádou souvisejících stavbách přijde na téměř dva miliony.

„To je, jako když si chcete koupit oblek za 60 marek a zjistíte, že na vaši postavu se nic z konfekce nehodí, a tak si tedy necháte udělat od krejčího oblek na míru za 680 marek," komentuje situaci pan H. Klein, tiskový mluvčí olympijského výboru. Tím „oblekem na míru" se ovšem myslí i stavba plně klimatizovaných stájí pro závodní koně, či instalování 80 monitorů na všech stanicích metra a ve vnitřním městě, které budou oznamovat nejnovější výsledky soutěží.

Nutnost podobných zařízení nechť čtenář posoudí sám. Já jsem se onoho mlhavého dne vydala na další stavbu, pár set metrů severněji od vznešeného acrylu, do budoucí olympiské vesnice. Po dva na události bohaté týdny, na rozmezí srpna a září tu bude bydlet na 12.000 sportovců, stovky organizátorů a novinářů. Po olympiádě se změní v nejmodernější sídliště v Německu, s téměř 5.000 byty od jednopokojových apartmá až po dvoupatrový penthouse s bazénem.

Šla jsem se podívat do již dostavěné části sídliště, která bude po olympiádě patřit studentům. Během soutěže se v ní ubytuje ženská část sportovního týmu, a poprvé v historii olympiády nebude střežit dámskou ctnost plot z ostnatého drátu. Vydechla jsem údivem nad nesmírně chytrým a komfortním vybavením jednotlivých studentských apartmá. Koupelna, vylisovaná z jednoho kusu poloprůhledného umělohmotného materiálu, kde nescházejí ani poličky na kosmetické prostředky. Projektanti ji vyvinuli jen pro tuhle stavbu, a projekt představuje naprosté novum v oblasti hygienických zařízení. Z pokoje, v němž průměrně vysoký člověk nemá pocit, že vrazí hlavou do stropu, vedou dřevěné schody na jakousi velkou dřevěnou palandu s pracovním stolem u okna a policemi na knihy.

Přeskakovala jsem kaluže zpátky k tiskovému středisku a míjela olympijské nádraží metra a předměstského rychlovlaku, schopné přepravit za hodinu 25.000 lidí. Vzpomněla jsem si na chudáka Timoféje, kterého teď v noci burcují kolony nákladních aut s materiálem. Až stavba skončí, bude mít zase klid. Přímo u sportovního areálu totiž nebude ani jedno parkoviště. Návštěvníkům nezbude, než se spolehnout na nějaký veřejný dopravní prostředek.

„Mnichovan jest bodrý, suchého humoru, těžkopádný a poživačný, ale i při nejtěžší práci vytrvalý a silný, cizím vlivům nepřístupný, na své město a jeho krásy hrdý, i když není vždy srozuměn s velkoměstskými novotami," praví se ve sto let starém Meyerově velkém konverzačním lexikonu. Ale tehdy se také po Oberwiesenfeldu prohánělo bavorská královská kavalérie.

Foto: Josef Rakušan